

Judith Visser:
'Op mijn nieuwe
boek ben ik voor het
eerst echt trots!'

P7

Leon de Winter
over hersenchirurgie
en pratende honden. P5

Felicita Vos schreef een
Roma-geschiedenis met
Tussen zwarte Vlinders
P3

Geheime geuren:
De magische apotheek
van Anna Ruhe. P11

**Marelle
Boersma**
over *De lijst*. P9

JAN BROKKEN
*De tuinen van
Buitenzorg*

Jan Brokken in Italië.
P14

In de boekhandel €49,50

W. van Zoetendaal & Gemeente Amsterdam

Onder de Amstel

WWW.DE HARMONIE.NL

Gratis verkrijgbaar
bij 180 boekhandels

Kijk op pagina 23 voor een
boekhandel bij u in de buurt!

COLOFON

Contact

Huis ter Heideweg 13,
3705 MA Zeist
Postbus 595
3700 AN Zeist

E-mail

redactie@boekenkrant.com

Informatie over adverteren

verkoop@boekenkrant.com

Abonnementenservice

abo@boekenkrant.com
Telefoon: +31 881 102005

Online

www.boekenkrant.com
facebook.com/deboekenkrant
@boekenkrant
@boekenkrant

Redactie

Hoofdredacteur: Antal Giesbers

Medewerkers: Sandra Broertjes, Martijn van Bruggen, Roelant de By, Wendy Claes, Oglaya Doua, Joyce Guntlisbergen, Aefke ten Hagen, Katy Hurkmans, Renske Immink, Hugo Jager, Lex Jansen, Jacomijn van Kempen, Peter Koelewijn, Lou Kommeren, Istvan Kops, Myrthe Kries, Rik Mets, Laura Molenaar, Mirjam Mulder, Rianne Nieuwdorp, Marjon Nooij, Jos Noorman, Bibianne Oelderik, Selma Oueddan, Raymond Noë, Nora van Ouwerkerk, Pauline Pater, Rinke van der Plaat, Hans Pols, Famke Prins, Gaetan Regniers, Ellen Rooms, Lien Simons, Roxan Smit, Erwin Suvaal, Jyoti Tojo, Carien Touwen, Tristan Vanheuckelom, Gerda Visser, Marcel Vormeer, Maaïke de Vries, Jeroen van Wijk, Sabrina de Wit, Marcella de Wolf.

Vormgeving: Titus Vegter
Uitgever: Roeland Dobbelaer

Oplage: 18.000
De Boekenkrant wordt gedrukt op 100% gerecycled papier.

De volgende Boekenkrant verschijnt op 8 januari 2023.

De Boekenkrant is een uitgave van Virtùmedia ism Bazarow.com

REDACTIONEEL

Identiteit (1)

Ik houd van grote boekencollecties, ik houd van bibliotheken, en ik bezoek ze in oude landhuizen. Ik lees boeken over boekcollecties, ik

heb fotoboeken over boekcollecties. Zet mij maar in een hoekje met een bak koffie.

Toen ik naar de universiteitsstad Nijmegen vertrok halverwege de jaren tachtig, had ik pak 'm beet tien boeken literatuur bij me. Pakweg 20 jaar later kon ik een ruimte in mijn vorige huis dedicated inrichten voor boeken – en een mooie oude schrijftafel. Het ergste wat mijn (ex)vrouw ooit tegen mij zei was: 'Als je die boeken allemaal al gelezen hebt, waarom verkoop je ze dan niet?' Haar uitgangspunt: je hebt de content tot je genomen, bewaren is alleen maar ijdelheid en neemt ruimte in beslag.

Ik verwijt haar deze pragmatische relatie met boeken niet – maar het is niet de mijne. Ik denk dat boeken ons niet alleen definiëren, maar ook onze ontwikkeling tonen. Het eerste wat ik doe als ik bij vrienden en vreemden binnenstap is: naar hun boekenkast kijken. Dat zegt je meteen wie zij zijn, hoe zij in het leven staan, waar zij over nadenken, wat hun voorkeuren zijn.

Mijn eigen collectie vertelt wie ik was twintig jaar geleden, waar ik toen van hield, wat mijn kijk op het leven toen was. Ik reis door de tijd naar mijn beginnende vaderschap, ik kom bij de fase dat ik wat wijsheid verzameld had. Natuurlijk: de uitstalling van mijn boeken zegt ook: kijk mij eens veel boeken gelezen hebben! Maar het bevestigt vooral wie ik ben, hoe ik mij ontwikkeld heb. Daar kan een ebook nooit tegenop. En anderen tonen wat je digitaal gelezen hebt: riekt dat nu juist niet naar ijdelheid? Uw mening graag!

Antal Giesbers
Hoofdredacteur Boekenkrant
redactie@boekenkrant.com

KORT NIEUWS

+++ Laten we om te beginnen iets **rechtzetten**, namelijk onze waardering van het boek *Het gebed van Jonathan Simmers* van Martijn Couwenhoven: die kreeg van onze recensent VIER sterren, maar het **zetduiveltje** haalde er stiekem eentje weg. Sorry Martijn, maar we vinden je echt beter dan je denkt: 4 sterren! +++ Na de succesvolle verhalenwedstrijd in 2022 organiseerde Elders literair dit jaar haar eerste gedichtenwedstijd. De jury hoopte te worden verrast door stijl, woordkeus, verbeeldingskracht en een eigenzinnige kijk op het onderwerp. Er werden **443 gedichten** ingezonden. De drie geselecteerde genomineerden, Anne-Roos van der Meijden, **Ingrid Strobbe** en José van Zutphen droegen hun gedicht voor en kregen ieder een oorkonde met daarop een

kunstwerk van Diederik Gerlach. Winnares werd de Vlaamse **Ingrid Strobbe**. +++ **Jeroen Dera**, Universitair docent literatuurwetenschappen, Radboud Universiteit Nijmegen, reageerde blij maar ook wat **beduusd** op het bericht dat de KNAW hem een Early Career Award heeft toegekend voor zijn onderzoek

naar het literatuuronderwijs en de leescultuur van jongeren. Dera's diepgaande analyses en praktische methoden leveren alomvattend en relevant werk op voor het onderwijs. 'Wat een geweldige stimulans om deze onderzoekslijn voort te zetten!', zegt Dera. +++ Paul Lynch wint met zijn vijfde roman **Prophet Song** de Booker Prize 2023, zo werd op 26 november bekendgemaakt tijdens een ceremonie in Londen. Voorzitter van de Jury, Esi Edugyan, beschreef het winnende boek als '**hartverscheurend en waar**', en voegde eraan toe dat lezers 'de waarschuwingen ervan niet snel zullen vergeten.' *Prophet Song* was

de favoriet van de bookmakers om de **Booker Prize** te winnen. De auteur ontvangt een bedrag van £ 50.000. +++ Auteur Lydia Rood won zaterdag 25 november *Het Groot Dictee der Nederlandse Taal van de prominenten*. Rood maakte in totaal maar tien

fouten. Tijdens het Dictee werd aan Rood gevraagd hoe het volgens haar ging, waarop ze antwoordde: 'Ik denk altijd dat ik het goed heb gedaan, maar ik heb een rooskleurig zelfbeeld.' De 33e editie van Het Dictee vond ditmaal in Rozet in het centrum van Arnhem plaats. De presentatie was in handen van De Taalstaat-presentator **Frits Spits**. +++

Dit en ander nieuws is ook te vinden op www.boekenkrant.nl en www.bazarow.nl

INHOUD

Literatuur

Felicita Vos, *Tussen zwarte vlinders* 3
Andrea Kruis en Willem Ritstier, *Alsnog* 4
Leon de Winter, *Stad van de honden* 5
Judith Visser, *Het meisje met de halve ster* 7

Spanning

Wim Belaen, *De vloek van Aïda* 8
Marelle Boersma, *De lijst* 9

Jeugd

Anna Ruhe, *De magische apotheek – het geheime geurenboek* 11
Bianca Mastenbroek, *Zirakel* 11

Op locatie

Jan Brokken in Italië 14

Non-fictie

Philip Norman, *George Harrison* 15

Boekhandel

Deze boekhandels verspreiden de *Boekenkrant* 20
Literaire Agenda Boekhandel 20
De Kler, Leiden 21

Voor de Lezer

Lezersadvies 23
Win een boek 23

ERWIN SUVAAL

INTERVIEW

FELICITA VOS

Felicita Vos: 'Je hoeft niet ten onder te gaan na verlies en trauma's'

De nieuwe roman *Tussen zwarte vlinders* van Felicita Vos gaat over een zorgvuldig gesponnen web van leugens en verraad in de Roma-wereld. Raven en Ula verloren op jonge leeftijd hun vader bij een ongeluk op zee. Hun narcistische hippemoeder trok zich na dit verlies terug in haar eigen wereld. Wanneer de volwassen Raven na een traumatische gebeurtenis tot rust wil komen in Rome, doet ze daar in een galerie een schokkende ontdekking. De gebeurtenissen volgen elkaar in hoog tempo op en grijpen de lezer steeds meer naar de keel. Wij spraken met de auteur.

AEFKE TEN HAGEN

'Mijn hoofdpersonage, Raven, doet in Rome een ontdekking die niet alleen haar leven, maar ook dat van haar familie en andere betrokkenen op zijn grondvesten doet schudden. Ook moet Raven daar een aantal mensen die een belangrijke en zelfs allesbepalende rol in haar leven gaan spelen. Het leidt haar naar Spanje, ofwel Granada en Valesquar, een dorp dat je mijn Macondo kunt noemen, waar haar leven opnieuw een drastische wending neemt. Ze doet er allesbepalende ontdekkingen, maar zij en haar zus stuiten in Nederland ook op een verzwegen geschiedenis die veel blootlegt en hen op een spoor zet. Er zitten verschillende plotlijnen in *Tussen zwarte vlinders* die zich op verschillende plaatsen afspelen.'

Waarom de titel: 'Tussen zwarte vlinders'?
'Die titel zoemde al langer in mijn hoofd rond. Op vakantie zag ik tijdens een zwerftocht met mijn honden in het bos een hele zwerm zwarte vlinders vliegen. Ik verwonderde me over de schoonheid van deze wezens en wist op dat moment zeker dat dit de titel moest gaan worden. Een vlinder ondergaat een transformatie, een gedaanteverwisseling: in mijn roman komt dat gegeven op verschillende lagen terug. 'Ik moest voor het schrijven van dit boek een hele weg afleggen. Aanvankelijk wilde ik een autobiografische roman schrijven, maar gaandeweg gloorde in de verte deze roman aan de horizon en ik besloot een andere koers te gaan varen. Ik heb in feite een vuistdikke roman

Felicita Vos, *Tussen zwarte vlinders*, Uitgeverij De Kring, 288 pagina's (€ 22,50)

RENS PLASCHEK

'Juist door veerkracht en moed kun je de schoonheid van het leven ervaren.'

weggegooid, maar ik had dat proces nodig om tot *Tussen zwarte vlinders* te komen.

'*Tussen zwarte vlinders* verkent thema's van verlies en veerkracht. Ik ben sowieso in een voor mij moeilijke periode gaan schrijven. Mijn Whippet Lilly was net overleden en ik was in diepe rouw gedompeld. Wat ik daarvan heb geleerd is dat het voor mij belangrijk is om dat verdriet eerst te laten zijn, dat te doorleven voor ik echt kan creëren.

'Ik hoop dat mijn lezers oppakken dat je, ondanks verlies en traumatische gebeurtenissen in het leven, niet ten onder hoeft te gaan. Juist door veerkracht en moed kun je de schoonheid van het leven ervaren en zie je dat het leven ook een zekere lichtheid heeft waar je ondanks tegenslagen volop van kunt genieten.

'Ik geef mijn lezers natuurlijk weer een kijkje in de rijke Roma-cultuur, maar ook in

een verborgen wereld die in Spanje actueel is. Door erover te schrijven hoop ik bewustzijn te creëren. Daarnaast hoop ik dat lezers even alles om zich heen vergeten, zich laten verwonderen en meeslepen door het verhaal. Alles wat ik eraan toe zou voegen, voelt als een cliché.'

Hoe heb je de persoonlijkheid van je personages ontwikkeld? En wat voor onderzoek je hebt gedaan om ze zo authentiek mogelijk te maken?

'Lastige vraag. Ik doe veel onderzoek naar mijn personages en creëer mensen van vlees en bloed die ik vervolgens in mijzelf tot leven wek. Het zijn ook echt de personages die tot mij spreken en ik beleef enorm veel plezier aan de tijd die we samen doorbrengen. Sommige personages uit mijn romans staan heel ver af van wie ik zelf als mens ben, toch zijn die personages juist fantastisch om mee te stoeien.

'Ik wil mijn lezers graag raken, ontroeren, mee laten leven met mijn personages. Het is altijd een uitdaging om mijn lezers te verrassen met een verhaal dat onverwachte wendingen heeft. Hoogtepunten zijn voor mij niet alleen de bevoegenheid, het haast koortsachtig schrijven en zien dat alles op zijn plaats valt of gekke invallen die je ineens krijgt waardoor de verhaallijn kantelt, maar ook mooie lezersreacties. Als het eenmaal de wereld ingaat, moet je het kind loslaten en hoop je dat het een mooi leven krijgt. Ik kan goed met kritiek omgaan, maar ik ben natuurlijk blij als ik hoor dat mijn boek goed ontvangen en gelezen wordt.'

COLUMN

De andere wereld

Jarenlang was Lex Jansen de uitgever en het gezicht van De Arbeiderspers. Nu is hij directeur van het door hem opgerichte Magonia: uitgeverij en centrum voor schrijfbegeleiding.

LEX JANSEN

Ondanks de felle buien, de donkere lichten en de lage temperaturen lijkt er warmte te zijn in de straten van de Utrechtse binnenstad. Voor het eerst in jaren is de lantaarn van

de Domtoren uit de steigers en dus weer zichtbaar, de feestverlichting hangt overal en aan de etalages is extra aandacht besteed. In een straal van een paar honderd meter rondom mijn huis zijn maar liefst vier zeer goede boekwinkels: Bijleveld, Savannah Bay, Broese en Steven Sterk. Dáár, maar ook bij een aantal antiquariaat boekhandels in de buurt, ervaar ik een terughoudende feestelijkheid. Alsof vreugde niet helemaal op zijn plaats is. Strijd, lelijkheid en uitsluiting werpen schaduwen die zelfs tot in de winkels reiken. En toch wordt er tussen de honderden titels gezocht naar het schone, het ware en het goede; misschien omdat het tegendeel ons de adem ontnemt.

Vorige week had ik een afspraak met een auteur die vertelde over meer dan tweehonderd jaar Kunstliefde. Deze kunstenaarsorganisatie grijpt terug op het Zadelarsgilde uit de veertiende eeuw en het zeventiende-eeuwse Lucasgilde voor schilders en beeldsnijders. De naam Kunstliefde wordt al sinds 1814 gebruikt. Ondanks al het lelijke in de wereld is er al die eeuwen altijd ook liefde voor de kunsten geweest. Dat moet toch reden zijn voor feestelijkheid, ondanks de terughoudendheid. Door de alternatieve werelden die kunst me laat zien – en dat geldt zeker ook voor de literatuur – ben ik

in staat om me in een ander te verplaatsen. Lezend kan ik reizen door onbekende gebieden, zonder angsten voor het vreemde, het nieuwe, of het andere.

Voor mijn verjaardag kreeg ik van een vriend een kunstwerk van Evert van Kooten Niekerk. Het is een kop van George Sand. Deze vrouw was niet alleen een uitzonderlijke schrijfster, ze was ook nog eens een inspiratie voor mensen als de dichter Alfred de Musset, de musicus Frédéric Chopin en schrijvers als Flaubert en Proust. Misschien willen de kunstenaars van Kunstliefde, een schrijfster als George Sand en zelfs de feestelijke aankleding van de Utrechtse binnenstad me laten zien dat er meer is dan strijd, lelijkheid en uitsluiting. Ik probeer het te zien, overal om me heen. Vanmorgen liep ik met mijn hondje over de werf langs de Oudegracht, ter hoogte van de Twijnstraat. Bovenop een trapgevel zat een nijlgans. Onbeweeglijk, alsof hij in steen gehouwen was. Basso en ik stonden naar hem te kijken toen hij ineens zijn vleugels spreidde en het luchtruim koos. Vrijheid.

'Zonder angsten voor het vreemde, het nieuwe, of het andere.'

BOEKENKRANT TIPT LITERATUUR

Kinderen van het Ruige Land

Schrijver Auke Hulst brak definitief door met zijn vierde, sterk autobiografische roman *Kinderen van het Ruige Land*. Kinderen van het ruige land van Auke Hulst is een rauw en liefdevol verhaal over een ongewone jeugd op het platteland van Groningen, geschreven in prachtige, beeldende taal.

Auke Hulst, *Kinderen van het ruige land*, Uitgeverij Ambo|Anthos, 384 pagina's (€ 22,99)

De eenzaam en haar geliefden

De eenzaam en haar geliefden zijn gedichten op vinyl van Leendert Vooijce én een van Gerrit Komrij. De door Leendert Vooijce – met als gast Adelheid Roosen – voorgedragen teksten worden muzikaal begeleid door Ruben van Weegberg, bekend van Personal Trainer, de band die met hun plaat *Big Love Blanket* veel indruk maakte.

Leendert Vooijce en Gerrit Komrij, *De eenzaam en haar geliefden*, Uitgeverij Ezo Wolf, Luisterboek (€ 25,00)

Helemaal Zoë

Helemaal Zoë is de bundel van de 3 romans in de 'De wereld van Zoë'-serie van Susan van Eyck. Lees de hele set nu in één keer! Zoë heeft een saaie kantoorbaan die de rekeningen nét niet dekt, deelt al sinds haar studie een huis met Robin (die inmiddels wél heel volwassen een eigen bedrijf heeft), de liefde lijkt haar overgeslagen te hebben, en van haar droom om schrijfster te worden komt ook een stuk minder terecht dan het plan was. Maar Zoë weigert zich daarbij neer te leggen en duikt volop het avontuur in!

Susan van Eyck, *Helemaal Zoë*, Uitgeverij De Fontein, 304 pagina's (€ 15,00)

De drie duifkes

De drie duifkes beschrijft de hechte vriendschap tussen drie sterke vrouwen die zich niet laten knechten – een roman vol schwung en levenslust tegen de achtergrond van de Vlaamse geschiedenis, geschreven in een gulzige, beeldende taal. Het is gebaseerd op het levensverhaal van Van Mieghems grootmoeders. Hilde Van Mieghem is actrice, scenariste, regisseuse, documentairemaker en columnist bij De Morgen.

Hilde van Mieghem, *De drie Duifkes*, Uitgeverij de Arbeiderspers, 408 pagina's (€ 20,00)

INTERVIEW

ANDREA KRUIS

WILLEM RITSTIER

Voor de rest van je leven

Alsnog is een pakkende graphic novel over een man die na de dood van zijn vrouw voor een keuze komt te staan die bepalend is voor de rest van zijn leven. We spraken met de makers: Andrea Kruis en Willem Ritstier.

HANS POLS

Rob van Beerschot is alleen achtergebleven. Regelmatig krijgt hij bezoek van zijn eveneens alleenstaande

buurvrouw die dan iets te eten meeneemt en koffie met hem drinkt. Het huizenblok waarin zij wonen moet gesloopt worden, maar hij maakt geen haast met het zoeken naar iets anders. Veel liever brengt hij tijd door met zijn twee kleinkinderen. Als hij op een dag met hen van school naar huis wandelt, komt hij een oude schoolvriend tegen: Gijs Nieman, een excentrieke, gescheiden notaris. Ze spreken af om samen iets te gaan eten. Tot dat moment kabbelde Robs leventje rustig en zonder hobbels voort, maar zijn ontmoeting met Gijs verandert dat.

Hoe is dit verhaal ontstaan, Willem, en waarom wilde je het schrijven?

Willem Ritstier: 'Zoals ieder verhaal dat ik schrijf ontstond ook *Alsnog* spontaan. Ik wilde eens iets anders maken en door uitgeverij Menlu werd mij die kans geboden. Mijn voorliefde voor filmhuisfilms speelde ook een rol.'

Je bent vooral bekend als schrijver van klassieke avonturenstrips. Ga je met het schrijven van graphic novels een nieuwe richting in?

Willem Ritstier: 'We stoppen mensen graag in een hokje, maar bij mij is dat gewoon haast onmogelijk. Mijn eerste echte graphic novel was natuurlijk *Wills kracht* en daarna kwamen *Opstaan...en doorgaan* en *Witte dood*, dus *Alsnog* is niet mijn eerste graphic novel. Het maken van avonturenstrips is maar een klein onderdeel van wat ik maak. Ik maak prentenboekjes, cartoons, humorstrips, kaarten, kalenders en meer. Overigens komen er in 2024 nog twee graphic novels uit die ik heb geschreven.'

Andrea, hoe ben je met Willem in contact gekomen?

Andrea Kruis: 'Ik leerde Willems werk kennen toen ik door een uitgever werd gevraagd om de tekeningen te maken bij een script van hem. Dat is toen uiteindelijk niet doorgegaan, maar het eerste contact was gelegd.'

Had je Andrea in gedachten als tekenaar bij het schrijven van dit scenario?

Willem Ritstier: 'Eigenlijk wel. Haar stijl leent zich enorm voor dit verhaal. Haar werk is

'Wat fijn dat mijn stijl eens een keer met andere collega's dan mijn vader Jan Kruis vergeleken wordt.'

heel subtiel. Ze blinkt uit in geweldig acteerwerk en haar stijl is heel eigen. Daar houd ik gewoon enorm van. Daarnaast was de samenwerking ook optimaal.'

De gebeurtenissen in *Alsnog* zijn tamelijk alledaags, maar Andrea Kruis weet ze met subtiele details en kleine gebaren en veelzeggende gezichtsuitdrukkingen betekenis te geven. Sterke dialogen en op de juiste momenten een tekstloze tekening versterken deze sfeer van alledaagsheid en herkenbaarheid.

Andrea, wat spreekt jou aan in *Alsnog*? Waarom wilde je het graag tekenen?

'Het verhaal gaat over echte mensen. Dat spreekt mij aan. Ook de samenwerking met een scenarioschrijver. Ik heb altijd al mijn strips alleen gemaakt. Schrijven vind ik ook heel leuk en daar ga ik ook zeker mee door, maar met iemand samenwerken levert weer nieuwe dingen op, stuurt je gedachten een andere kant op, inspireert. Het verhaal is ingetogen en menselijk. En hoewel er ingrijpende dingen gebeuren is het nergens schreeuwerig. Dan komt het aan op de details en subtiel acteerwerk. Dat doe ik graag.'

Wat heeft je ertoe aangezet om nadat je vooral voor en over kinderen strips maakte en boeken illustreerde een graphic novel voor volwassenen te maken?

Andrea: 'Naast het illustreren voor kinderen

heb ik eigenlijk altijd wel tekeningen voor volwassenen gemaakt voor tijdschriften. Vaak in de vorm van cartoons en eventjes, één jaar, een strip in Flair. Zelf heb ik al ruim tien jaar een scenario op de plank liggen voor een graphic novel voor volwassenen, maar daar had ik geen uitgever voor en concrete opdrachten kregen daardoor steeds maar weer voorrang. Toen ik door de uitgever gevraagd werd voor *Alsnog* was dat natuurlijk heerlijk. Ik kon er direct mee aan de slag.'

Je hebt natuurlijk je eigen stijl maar ik herken in *Alsnog* ook de invloed van Aimée de Jongh en Judith Vanistendael.

Andrea: 'Wat fijn dat mijn stijl eens een keer met andere collega's dan mijn vader Jan Kruis vergeleken wordt. Het werk van Aimée ken ik, dat van Judith eigenlijk helemaal niet. Ik moet bekennen dat ik erg weinig strips lees en niet goed op de hoogte ben van wat collega's doen.'

Terug naar het verhaal. Willem, heb jij zelf een favoriet personage in *Alsnog*, een karakter dat je het meest nabij staat?

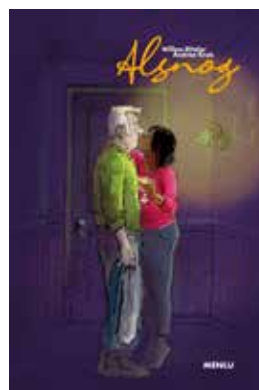
'Eigenlijk ben ik van ieder personage gaan houden. Ze voelen allemaal aan als echte mensen met ieder hun eigen probleem waar ze mee worstelen. Sommige personages had ik graag nog wat meer uitgediept, maar daar was op dit moment geen ruimte voor en soms is de beperking ook de kracht. Het houdt het verhaal op het rechte pad en de bijzaken leiden dan niet af, maar zijn een toevoeging.'

Wat zie jij als het belangrijkste thema van dit verhaal?

'Dat het leven het leven is en als je erin blijft geloven er altijd wel iets positiefs op je pad komt. In *Alsnog* heb ik gekozen voor een happy end, omdat het goed voelde.'

Tot mijn genoegen heb ik *Alsnog* al in een paar boekhandels zien liggen. Welk publiek hebben jullie zelf voor ogen?

Andrea Kruis: 'Een zo'n breed mogelijk publiek. Ik zou het leuk vinden als *Alsnog* ook mensen bereikt die geen fanatieke stripezers zijn.'

Willem Ritstier en Andrea Kruis, *Alsnog*, Uitgeverij Menlu, 88 pagina's (€ 24,99)

INTERVIEW

LEON DE WINTER

Leon de Winter: De hond als breekpunt

Onder welk gesternte kan een interview plaatsvinden? De auteur zit met een gebroken been, de interviewer kampt met koorts. En dan praten we over de medische ingrepen van een hersenchirurg! Logisch dat er dan ook nog wat mythische honden voorbijkomen...

ANTAL GIESBERS

De recent verschenen roman *Stad van de Honden* van Leon de Winter had een lange aanloop: al in 2015 verscheen er een synopsis in een brochure van de Bezige Bij, maar pas nu verschijnt de roman, bij Hollandse Hoogte. In 2015 ging het boek over de rondreis van een Israëliische hersenchirurg die met een hond kan praten, in 2023 is de hersenchirurg Nederlands, en is zijn interactie met de hond veel korter. Hoe heeft de roman zich zo ontwikkeld? 'Er zijn van die projecten waar ik heel lang mee rondloop. Dat heeft niets te maken met een writer's block, maar met de vraag: ben ik er al? Soms is het idee verder dan jijzelf. Het idee ontstond in 2014, misschien iets eerder. De pagina's die ik toen schreef, daarin zat wel dezelfde verhaallijn, maar het had een andere toon. Na verloop van tijd dacht ik: die hersenchirurg moet geen Israëliër zijn, maar een Nederlander.'

Waarom die hersenchirurgie? Heb je daar zelf in je privé-omgeving mee te maken gehad?

'Nee hoor, het verhaal is ontstaan bij die honden. Toen mijn vrouw Jessica (Durlacher, red.) en ik in 2014 in Tel Aviv waren, viel me de grote hoeveelheid honden op. En geen zwerfhonden: er wordt mee geflaneerd en gewandeld, je ziet ze in een fietsbak

of in een buikzak. De band met een hond kan intens zijn, maar daar zag ik dat in het kwadraat. Ik dacht: hier zit iets in.'

In het boek is de reis met die hond teruggebracht tot een mythische hallucinatie die de hersenchirurg een inzicht of vorm van vergeving oplevert: hij mag dingen gaan loslaten.

'Toen ik ermee begon, was het verhaal heel realistisch, met alleen die gimmick van praten met die hond. Het had een heel ander karakter, het was wat oudtestamentisch. Ik vond dat ik de hele opmaat naar die tocht veel groter moest maken, zodat je snapt waarom die hond als een breekpunt in zijn bestaan kan fungeren.'

Is de hond Avi in het boek naar jouw eigen hond gemodelleerd?

'Nee, maar de wijze oude hond die ze samen bezoeken wél. Onze hond – ze is een maand geleden gestorven – was oud geworden en had alles meegemaakt. Ze had een wijsheid die ze niet in woorden kon omzetten, maar er ging een grote rust en troost van haar uit. Ontroerend om mee te mogen maken.'

Hoe belangrijk vond je het dat de medische kant van het verhaal accuraat was?

'De medische kennis neemt een groot deel van het bestaan van Jaap in: zo is hoe hij naar de wereld kijkt en ermee omgaat. Dan kun je dat niet afdoen met: "Het was een moeilijke operatie", nee, dan moet je daar met de lezer naar toeleven, snappen hoe moeilijk het is. Je moet leven in dat verhaal. Daarom doe ik enorm veel research.

'Ik vind dat een fijne fase van voorbereiden. Ik begeef me in een wereld die ik niet ken, de wereld van de micro-neurochirurgie. Die waanzinnige kennis, de mogelijkheden van de techniek, de apparatuur, de microscopen, de robots en alles wat daar bijkomt: er ging een wereld voor me open. En wat zo fascinerend is: het draait toch ergens in dat geheel om 1 of 2% intuïtie en gevoel, om durven en jezelf eraan overgeven. Daarom beschouwt de top van die neurochirurgen zichzelf als kunstenaar.'

Het huis waarin Jaap woont, vertelt je precies wie hij is: immens groot, maar hij woont alleen in de keuken. Hij denkt en praat en observeert op een hele nuchtere, misschien zelfs klinische manier naar de wereld. Maar dan opeens maak je de overstap naar een hallucinatie. Hoe heb je dat stilistisch aangepakt?

'Ik wilde met een zeer invoelbare blik naar hem kijken. Maar op die mythische reis moet hij onvermijdelijk zichzelf confronteren. Daar hoort een ander gevoel bij. Het bepaalde deels mijn schrijfsproces. Elke ochtend kijk ik op een terrasje met kopje koffie in mijn aantekeningenschriftje

ISOLDE-WOUDSTRA

'Ik begeef me in een wereld die ik niet ken, de wereld van de micro-neurochirurgie.'

naar mijn dagproductie. Dat schrijf ik dan, en ook niet meer. Maar bij die mythische reis wist ik 's ochtends nog niets, en heb ik alles in een roes van enkele dagen geschreven. Dat gebeurde tijdens het schrijven. Om in die zone, die roes te verkeren, is wel heel erg verrukkelijk!

Het einde is heel beladen, en refereert rechtstreeks aan de actualiteit van 7 oktober. Zoiets plan je niet: dat

gebeurt. Maar in hoeverre heeft die actualiteit het boek veranderd?

'Dat was een heel vreemde ervaring. Maar ik denk dat het rouwproces in het verhaal naadloos aansluit bij die actualiteit. Het gaat om een verzoening, het onder ogen komen en aanvaarden van een bittere werkelijkheid – maar óók het weer aanvaarden van het leven. Dat kan gebeuren via eeuwenoude rituelen, maar ook doordat een hond jou nodig heeft. Het was emotioneel heel erg vervlochten: ik kon het niet laten liggen, ik moest daar met een paar woorden naar toe bewegen. Terwijl ik over het boek bijna tien jaar heb nagedacht, kwam dat slot dus heel spontaan tot stand. Ik doe dat zelden, want ik houd mij aan de bouwtekeningen die ik voor een boek maak. Dus dit was anders. Ik tril daar nog steeds een beetje van.'

Leon de Winter, *Stad van de honden*, Uitgeverij Hollands Diep, 208 pagina's (€ 21,99)

Een ode aan de muziek en het leven

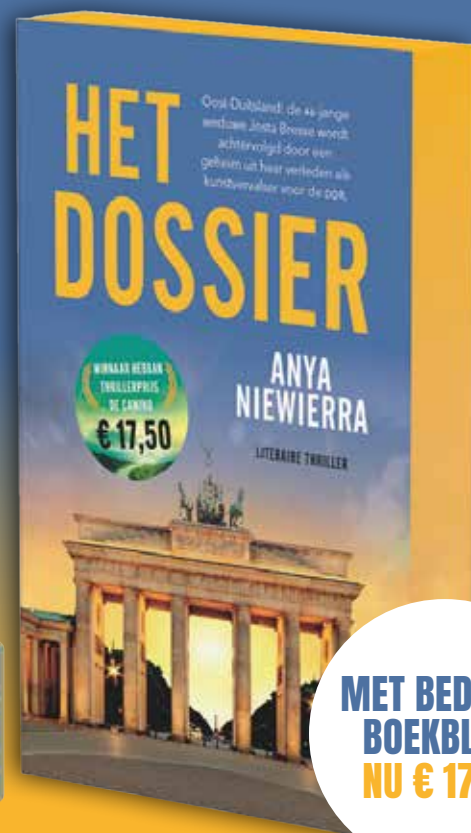

Nu verkrijgbaar in de (online) boekwinkel

l.s
www.lsamsterdam.nl

HERZIENE EDITIE VAN HET GEROEMDE **HET DOSSIER**

VAN DE BESTSELLERAUTEUR
ANYA NIEWIERRA

MET BEDRUKT
BOEKBLOK,
NU € 17,50

NU VERKRIJGBAAR IN DE (ONLINE) BOEKWINKEL

Meer dan 45.000 exemplaren verkocht

De veelbesproken literaire sensatie van 2023!

'Meesterlijk opgebouwd.'
– *Trouw*

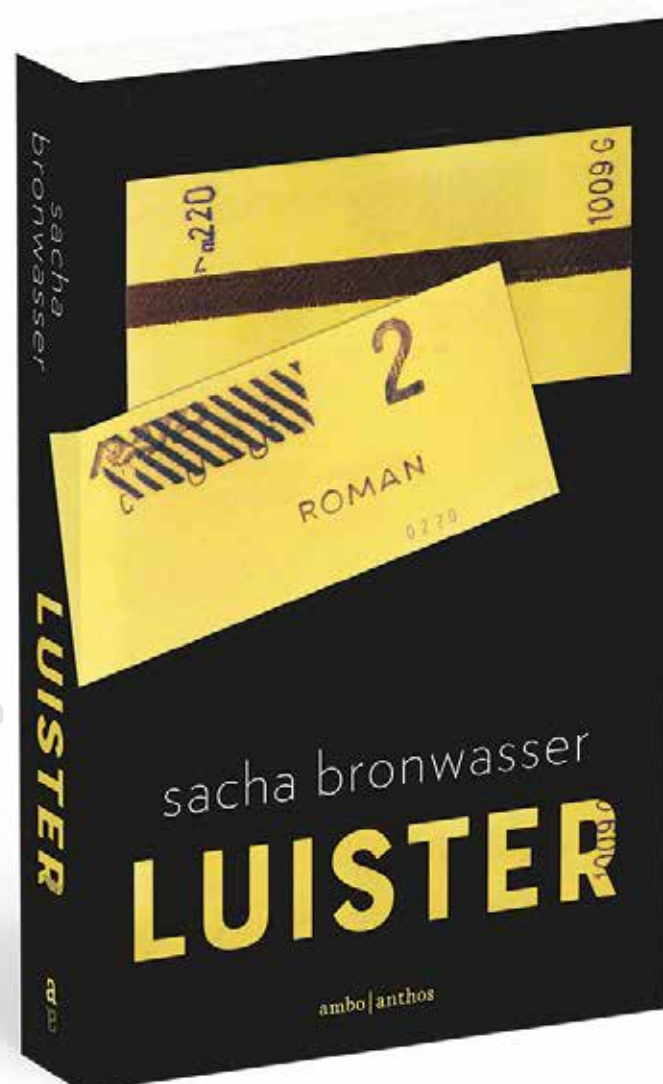

'Onweerstaanbaar.'
– *de Volkskrant*

SACHA BRONWASSER
LUISTER

f@v ambo|anthos

Nu in uw (online) boekhandel verkrijgbaar

INTERVIEW

JUDITH VISSER

Judith Visser: 'Dit is het eerste boek waar ik trots op ben'

Judith Visser schreef vijftien boeken en is de laatste jaren vooral bekend van haar autobiografische romans *Zondagskind* en *Zondagsleven*, waarvan meer dan 85.000 exemplaren zijn verkocht. Met *Zondagskind* won Judith de Hebban Literatuurprijs, en de roman werd ook in Duitsland uitgebracht. Judiths nieuwe roman *Het meisje met de halve ster* verscheen op 10 oktober. Samen met haar man en drie wolfhonden woont Judith in Rockanje aan zee.

AEFKE TEN HAGEN

Waaruit is het idee van 'Het meisje met de halve ster' ontstaan?
'Ik loop al twintig jaar met dit verhaal rond.

Maar ik vroeg me af hoe ik moest beginnen. Toen ik net begon met het schrijven van dit verhaal, was het een chaos. Ik ging vaak de mist in. Het was lastig om het fictieve verhaal qua tijdsverloop precies af te stemmen op de waargebeurde feiten. 'Het schrijven over een gemengd gezin was ook ingewikkeld. Er is weinig over gepubliceerd. 'In Nederland waren de regels voor gemengd-gehuwden strenger dan in Duitsland, heel bizar. Eigenlijk kun je niet half-Joods zijn: volgens de Joodse religieuze wet ben je alleen Joods als je moeder Joods is. Maar de Duitse rassenwetten keken naar het aantal Joodse grootouders dat iemand heeft. Het maakte dan niet meer uit of dit van je moeders kant of je vaders kant was. Dat maakte het heel verwarrend, dus die mensen zaten enorm in onzekerheid. Ze wisten nooit waar ze aan toe waren. Voor mij was het interessant om daarover te schrijven. 'Ik schrijf in schriftjes, met de hand. Toen ik alles uit mijn schriften had overgetypt, maakte ik per jaar een document. Alle scènes die in een bepaald jaar gebeurden, zette ik daar in. Dat heb ik uiteindelijk allemaal samengevoegd tot één manuscript.'

Levendige details

'*Het meisje met de halve ster* is een oorlogsboek en het decor is echt. De data moeten kloppen en het verhaal moet zich in dat tijdsbestek afspeelen. Al mijn onderzoek bij elkaar heeft twee jaar geduurd. De grote lijnen kun je overal vinden, zelfs op Wikipedia. Ik heb zestig tot zeventig boeken gelezen over de oorlog. De details maken het verhaal echt, dus die moesten er in. Maar om die details te vinden, moet je graven in boeken en documenten. Als ik dat

JUDITH VISSERS

niet had gedaan, was ik bijvoorbeeld dit detail nooit tegengekomen: op de allereerste dag van de oorlog was de Willemsbrug bezet en arbeiders konden de brug niet meer over. Zij lieten briefjes ondertekenen door de Duitsers waarom ze niet op hun werk verschenen. Dat soort details maken het verhaal levendiger. 'Het tweede deel van het boek gaat over het overleven in de natuur. Daartoe heb ik onder andere survivalcursussen gevolgd en heb ik heel veel gelezen. Toen ik op een gegeven moment met een gids de natuur in ging, wilde hij me leren hoe hij pissebedden at. Dat heb ik zelf niet gedaan, zover ging ik niet. Ook leerde hij me vuur maken en hutten bouwen. Maar mijn hoofdpersoon wil niet gevonden worden, dus die gaat geen vuur maken en hutten bouwen. Dat valt veel te veel op. Maar het was wel heel interessant. Ik leerde over geneeskrachtige planten, dat je geen sporen achterlaat als je je sokken over je schoenen aantrekt. Die gids leerde me ook naar vogels te kijken, want die kunnen je heel veel informatie geven.'

Je beschrijving van het leven in de kou en de honger van hoofdpersoon Debra is zo beeldend geschreven dat je zelf bijna de kou in je botten voelt.
'Ik heb veel gelezen over mensen die het koud hebben gehad. Mensen die bijvoorbeeld in Polen in een concentratiekamp hebben gezeten, hebben het echt ijskoud gehad. Om me in te leven ben ik zelf koud in een bos gaan zitten. Ik had me expres niet

goed aangekleed, was samen met mijn honden. Ik raakte compleet verkleumd en had geen gevoel meer in mijn handen en voeten. Toen dacht ik: dit gevoel moet ik beschrijven, maar dan keer tien.'

'De dieren die gesneuveld zijn, verdienen een plekje in de geschiedenis.'

Judith Visser, *Het meisje met de halve ster*, Uitgeverij HarperCollins, 464 pagina's (€ 24,99)

Je bent een grote dierenvriend. Hoe moeilijk was het voor jou om meteen in het begin van het boek al te schrijven over de dieren die gebombardeerd werd?

'Dat heb ik juist gedaan omdat het zo erg is en ik vind dat het niet vergeten mag worden. Veel mensen zijn alleen maar op de hoogte van het grote bombardement op 14 mei. Maar de bommen op de Rotterdamse Diergaard vielen twee dagen daarvoor al. De dieren die gesneuveld zijn verdienen een plekje in de geschiedenis. Ik heb met dit boek geprobeerd daar aan bij te dragen. Ik vond het echt heel moeilijk. Er was bijvoorbeeld een zwarte herdershond die sliep met een tamme leeuw. Ze zijn samen in hun hok gestikt, dat is echt gebeurd. Ze verdienen het herinnerd te worden.'

Hoe zijn de reacties op jouw boek tot nu toe?

'Mensen schrijven mij dat het verhaal ze raakt. Dat vind ik fijn. Ik had een hele mooie recensie in het *Nederlands Dagblad*. Echt een droomrecensie. In de andere kranten ben ik niet besproken. Ik denk dat ik in dat opzicht niet serieus genomen word als schrijver. Ik ben een vrouw, ik had mijn eerste start ooit in de thrillerhoek. 'Maar dit is het eerste boek waar ik trots op ben. Ik ben een herschrijver, ben altijd bezig me te ontwikkelen. Mijn oude werk, mijn eerste tien boeken, zie ik als een soort schetsen. Oefeningen. Nu ben ik écht aan het schrijven.'

RECENSIES

WIM BELAEN

Een maestro-speurneus in Verona

In *De vloek van Aida* neemt Wim Belaen, naast schrijver ook dirigent en klarinettist, de lezer mee in de wereld van de opera, waar een moordenaar het gemunt heeft op het muziekgezelschap.

SANDRA BROERTJES

Wanneer een hand-tastelijke dirigent op non-actief wordt gesteld en zelfmoord pleegt, neemt de jonge

Belg Lukas Lang diens positie over, al heeft hij een vreemd voor gevoel. Lukas raakt ervan overtuigd dat een moordenaar het heeft gemunt op het operagezelschap. Hij krijgt bij zijn speurwerk hulp van zijn hackende zus Lilly. Dat hij ook persoonlijke problemen moet overwinnen, spreekt bijna voor zich. Zodra Lukas begrijpt dat hij geen spoken ziet, wordt hij ook buiten de repetitieruimte zelfverzekerd, en gelukkig voor hem is zijn trouwe zus een computerwonder.

In september 2017 werd Belaens debuutroman, de literaire thriller *Het Venetiaans Concerto*, uitgegeven bij

Houtekiet. *De vloek van Aida* is dus niet de eerste roman van Belaen, maar toch moet de auteur nog een zekere ontwikkeling doormaken.

Zo heeft hij nog de neiging om gedragingen en gevoelens te benoemen alsof die anders voor de lezer onvoldoende duidelijk zouden zijn. Iets meer 'show, not tell' zou beter zijn geweest. Dat geldt ook voor bepaalde achtergrondinformatie, die soms via een dialoog geboden wordt, terwijl dat niet altijd nodig is voor het verhaal: wanneer intendant Anna met Lukas' voorganger praat over zijn geliefde, mezzosopraan Franca en diens zoon, Anna's assistent Theo, zegt Anna dat Franca haar zoon op heel jonge leeftijd heeft gekregen. De lezers kunnen dat heel goed zelf concluderen en waarom zou Anna dat aan Franca's minnaar moeten vertellen?

Een ander punt dat opvalt aan Belaens stijl is dat als karakters vertellen wat ze anderen hebben horen zeggen, ze uitgebreid en woord voor

Belaen is op zijn sterkst wanneer hij schrijft over muziek.

Dat is geen belemmering voor Nederlanders: je vindt het mooi of niet mooi. Maar het valt op dat zelfs de Nederlanders, sopraan Majella en eerste fluitist Tess, Vlaamse uitdrukkingen in de mond nemen. Dat doet weer wat afbreuk aan het realiteitsgehalte.

Belaen is op zijn sterkst wanneer hij schrijft over

woord citeren: dat komt gemaakt over. Ik vond zijn dialogen dan ook niet altijd overtuigend. Maar de botsingen tussen de verschillende creatieve ego's kwamen wel echt over.

Belaen is een Vlaming en dat lees je op elke pagina: zijn karakters tokkelen op toetsenborden, worden van hun melk gebracht, doen iets zonder te verpinken en gaan in emotie.

De eerste ontmoeting tussen de jonge maestro en het orkest van de opera van Verona is voor beide partijen spannend, maar al vrijwel direct blijkt Lukas een goede keuze te zijn: 'Fluweelzacht nodigde hij de eerste violen uit om de eerste pianissimo van de opera aan te strijken, en hij bracht daarna elke nieuwe inzet met ingetogen beheersing aan – wat een subtiele gestiek, ondanks die lange armen! Een prachtig oogcontact ondersteunde Lukas' minimalistische tekenetje

naar Tess en de eerste klarinettist – zij waren de eerste blazers die erbij kwamen. Het thema van Aida's droom van geluk weerklonk subliem in de orkestbak.'

De vloek van Aida is geen *pageturner*, maar het decor waarin de doden vallen is geen vloek voor het boek – en met Lilly's hulp kan Lukas een volgende moordenaar ook wel aan. Belaen heeft meer avonturen voor hem in petto.

Wim Belaen, *De vloek van Aida*, Uitgeverij Houtekiet, 352 pagina's (€22,99)

NIEUW

Cinemascope, de zesde roman van Gerrit Brand is een vervolg op *Een heel nieuw leven*, dat nu ook in hardcover opnieuw is uitgegeven. Behalve sprankelende en intrigerende dialogen biedt *Cinemascope* de lezer het prachtige en zonovergoten decor van de Riviera om nooit genoeg van te krijgen.

Cinemascope, met stofomslag 278 pagina's € 24,95
Een heel nieuw leven, met stofomslag 292 pagina's € 24,95

N Uitgeverij Nobelman | www.nobelman.nl

Heerlijk houten huis te huur in de Ardennen.

De Boekenkrant biedt haar lezers in samenwerking met boekhandel Roelants een rustiek vrijstaand landhuisje aan in de Belgische Ardennen. Het ligt in het dorpje Daverdisse. Hier is de laatste 40 jaar weinig veranderd. Ideaal voor een verblijf vol ontspanning of inspanning. De huisbibliotheek staat garant voor wekenlang leesplezier.

Kijk voor meer informatie op www.roelants.nl

BOEKENKRANT

BLACK STAR

Op weg naar Einstein

Tekst: Peter van Leersum naar een verhaal van Piet Zeeman
 Tekeningen: Erwin Suvaat

'In 2023 ontdekten astronomen een onvervalst zwart gat in ons eigen zonnestelsel, een eindje buiten de baan van Pluto, met het gewicht van 'n flinke berg, samengeperst tot de omvang van een atoomkern. Het zond röntgen- en gammastraling uit van bijna tien miljoen megawatt.'

www.arboris.nl

INTERVIEW

MARELLE BOERSMA

Marelle Boersma: 'Emotie is de enige manier van dichterbij komen'

Marelle Boersma heeft een groot aantal boeken op haar naam staan. Daarnaast is ze schrijfcoach en organiseert ze meerdere keren per jaar schrijfworkshops. *De Lijst* is haar nieuwste boek, geschreven in de haar kenmerkende heldere stijl, over een maatschappelijk relevant onderwerp.

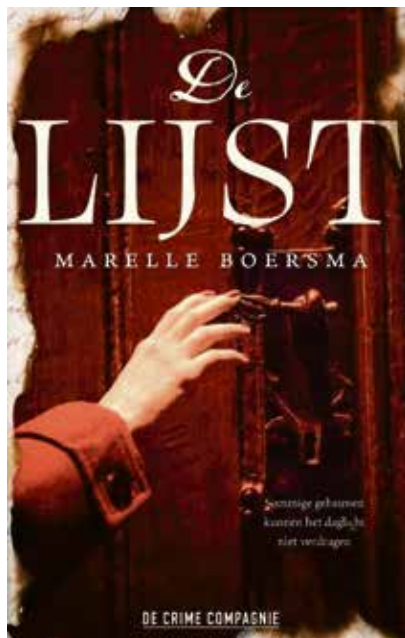
ROELANT DE BY

Erin werkt als archeologe in Leiden. Charlotte is patissier in Orleans. En in Milaan tekent Max de mooiste

jurk uit zijn werkend leven als modeontwerper. Erin staat op het punt om te trouwen, maar haar geluk wordt ruw verstoord door de plotselinge dood van haar adoptiemoeder. Haar moeder heeft niet de kans gekregen Erin te vertellen over *De lijst*. De lijst die Erin, Charlotte en Max ongewild dichterbij elkaar brengt en waarvan de gevolgen dodelijk zullen zijn.

De Lijst is opgezet vanuit drie personages: Erin (de ik-figuur), Charlotte en Max. Waarom koos je ervoor dat ze ver uit elkaar in Europa woonden?

'Ik wilde drie locaties in Europa hebben en ik wilde daar drie totaal verschillende mensen in hebben. Ook wilde ik dat ze alle drie iets bijzonders met het huwelijk hadden. Het huwelijk is een heel groot gegeven in het boek. Erin begint met het huwelijk, want ze gaat trouwen. Wanneer Wim haar vraagt wat zij belangrijk vindt, antwoordt ze: "een mooie jurk en een lekkere bruidstaart." En deze dingen komen later terug. Max is couturier in Milaan en maakt de bruidsjurk, Charlotte is patissier in Frankrijk en verzorgt de bruidstaart.'

Marelle Boersma, *De Lijst*, De Crime Compagnie, 384 pagina's (€ 21,99)

'Maar als iets mij raakt, zoals deze geschiedenis, dan wil ik het laten zien. Ik wil het zichtbaar maken.'

Erg leuk hoe jouw drie hoofdpersonen op het eind van het verhaal naar Ierland gaan om elkaar te ontmoeten. En passant geef je een mooi beeld van dat land en zijn bevolking.

'De Ieren zijn heel hartelijke en gastvrije mensen. De legendes die daar zitten, dat bijgeloof. Al die dingen heb ik geprobeerd om via mijn personages naar voren te laten komen. Daar hou ik van, om zo'n bevolking te laten zien. Ga maar eens naar een Ierse pub. Een en al gezelligheid. Ik hou daar van.'

Je hebt het in je boek ook over machtsmisbruik binnen de katholieke kerk. Mensen die met goede bedoelingen beginnen, maar toch de fout in gaan. Machtverhoudingen spelen een belangrijke rol in jouw boek.

'Ik gebruik het vaak omdat ik het ook om me heen zie. Zodra mensen de macht krijgen... Alleen de goeden, de echt sterke mensen, kunnen met macht omgaan. Het Christendom is een prachtig geloof en heeft heel veel kansarme mensen opgevangen. Maar in mijn research kwam ik getuigenissen van priesters en nonnen tegen die daarover hebben gesproken: "We hebben ze opgevangen, maar we zijn vergeten om Christen te zijn." Die zin heeft mij zo geraakt. Daar zit de basis. 'Een onderwerp moet mij iets doen, het moet me raken. Ik zal altijd twee kanten laten zien, zal nooit een zwartboek maken. Maar als iets mij raakt, zoals deze geschiedenis, dan wil ik het laten zien. Ik wil het zicht-

baar maken.

'Er gebeuren gruwelijke dingen in het boek. Maar ik kies ervoor de ergste gruwelijkheden niet te vermelden. Ik laat het liever aan de lezer over om zich daar een beeld van te vormen dan dat ik zulke dingen tot in detail beschrijf. Ik heb de neiging om dergelijke scènes over te slaan. Dat blokkeert voor mij. Je hoeft al die gruwelijkheden niet te weten. De feiten spreken voor zich. Jarenlang verzwegen en verborgen gehouden. Door toeval komt het boven water, gaat letterlijk de beerput open. En dan nóg willen bepaalde mensen dat geheim houden. Daar schrijf ik dan graag een boek over.'

Het personage Erin deed mij denken aan de autistische Saga uit de serie *The Bridge*. Zij zegt: "Ik weet dat lichamelijk contact de basis is, dus trek ik mijn hand niet meteen terug."

'Erin is iemand die als kind geen liefde, veiligheid of zekerheid gekend heeft. Vooral in het begin is zij heel rationeel. Als Wim haar een huwelijksaanzoek doet, voelt zij geen verliefdheid voor hem, maar is hij meer een geschikte partner die voor haar kan zorgen en die zelfs een goede wijn kan herkennen. "Laat ik dan maar 'ja' zeggen, dan is mijn moeder ook blij", denkt ze.'

'Naast dat het een verhaal is over liefde en eenzaamheid is het ook een verhaal geworden over de macht van het huwelijk. Dat zit overal een beetje in. Ik vind het leuk om die dingen zo te construeren. Maar ik wil het niet te zuwaar aanzetten. Als mensen het niet zien, is het ook goed.'

In de scène waarin Wim en Erin hun huwelijk bespreken, benoemen ze beiden totaal verschillende dingen die ze het belangrijkste vinden. Waarop Wim concludeert: we zijn het helemaal eens.

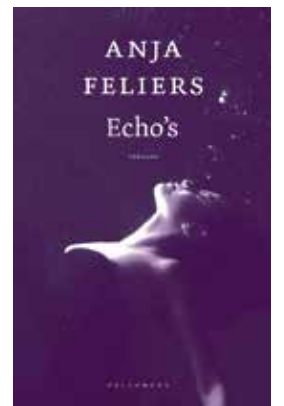
'Hij begrijpt er ook niks van. Hij is een computernerd die, als ze samen telefoneren, ondertussen op zijn toetsenbord zit. Hij vergeet zelfs te vragen hoe het met haar is, wat zij voelt. En Erin, het is alsof zij zichzelf moed inspreekt: "Ik heb een goede baan, een eigen huis en ik ga trouwen. Dat zijn bewezen ingrediënten voor een gelukkig leven." Zij is met bewijzen bezig. Daarom past haar beroep als wetenschapper ook zo goed bij haar. Bij mij als auteur draait het om emotie. Emotie moet je voelen. Ik vind dat heel erg leuk. Als ik mij als schrijfcoach niet openstel voor het verhaal van een ander, en ik laat niet blijken dat het me iets doet, dan kom ik niet dichterbij. Dan ben ik de ratio met de technieken. Maar daar ben ik niet van. Ik ben van het gevoel. Dat is volgens mij de enige manier om dichterbij te komen.'

Een uitwerking van dit artikel verschijnt op www.bazarow.nl

BOEKENKRANT TIPT SPANNING

Echo's

'Je zus zegt dat je zo lief bent, mama', zegt de zesjarige Billie op een ochtend aan haar mama Victoria. Maar Victoria heeft geen zus. Ze is enig kind. Billie blijft haar echter, nacht na nacht, levendig en gedetailleerd vertellen over haar gesprekken met Victoria's overleden zus. Langzaam dringt het tot Victoria door dat er een kans bestaat dat haar dochter meer ziet dan voor het oog zichtbaar is.

Anja Feliërs, *Echo's*, Uitgeverij Pelckmans, 328 pagina's (€ 22,00)

Moordhuis

Na haar mislukte carrière bij de politie in New York, hoopt Jenna Murphy op een nieuw leven in het haar zo bekende en luxe Hamptons. Maar als een Hollywoodmagnaat en zijn minnares dood worden gevonden in een verlaten villa wordt Jenna opnieuw bij een gruwelijk onderzoek betrokken. Ze ontdekt dat het huis een duistere geschiedenis verbergt en er worden meer lichamen ontdekt. Langzaam wordt Jenna meegezogen in het geheim en ze zal haar leven moeten riskeren om de waarheid te achterhalen.

James Patterson (met David Ellis), *Moordhuis*, Uitgeverij Cargo, 432 pagina's (€ 7,99)

Het verkeerde meisje

Op een ochtend wordt Amelie van haar fiets getrokken door een man met een angstaanjagend masker op. Hij sluit haar op in een donkere ruimte. Amelie snapt niet waarom de ontvoerder juist haar moest hebben. Is het hem te doen om losgeld van haar rijke vader? Of heeft haar ontvoerder zich vergist en is zij simpelweg het verkeerde meisje?

Angelique Haak, *Het verkeerde meisje*, Uitgeverij De Crime Compagnie, 320 pagina's (€ 8,99)

De gevaarlijke erfenis

Een rijke jongeman uit Londen vraagt de hand van de arme en emotioneel gebroken Ellen Kellaway. Haar droom komt uit, maar is het misschien te mooi om waar te zijn? Wanneer de verlovings met haar nieuwe vlam zich nadert, pleegt hij plotseling zelfmoord. Wat heeft haar neef Jago hiermee te maken?

Victoria Holt, *De gevaarlijke erfenis*, uitgeverij Saga, 347 pagina's (€ 9,95)

DE HITSERIE DIE GAMERS AAN HET LEZEN KRIJGT

GAME HELDEN

Deel 6
is nu
ver verkrijgbaar

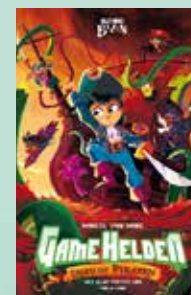
DEEL 1

DEEL 2

DEEL 3

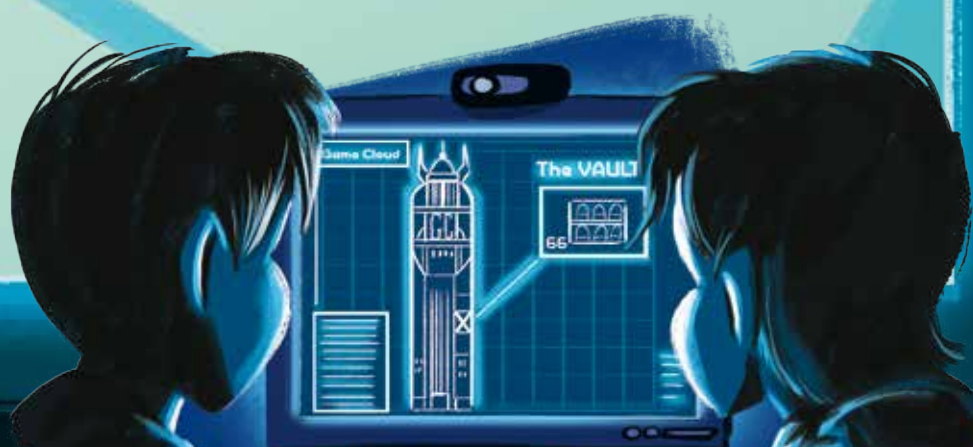
DEEL 4

DEEL 5

'HET PERFECTE BOEK VOOR GAMERS'
- BAZAROW.COM

BILLY
BONES

BOEKFRAGMENT

Het heeft heerlijk gesneeuwd in het winterbos

Er zijn van die prentenboeken die je, ondanks hun winterse omslag, een warm gevoel geven. Zo'n boek is het nieuwe *Paultje in de sneeuw*. De liefde en zorgzaamheid die Paultje voor zijn kleine zusje voelt, stralen ervan af. Heerlijk leesvoer voor de koude dagen die gaan komen!

Brigitte Weninger, *Paultje in de sneeuw*, illustraties Eve Tharlet, Uitgeverij De Vier Windstreken, 32 pagina's (€ 15,99)

www.vierwindstreken.com

Paultje en Mia zijn niet te houden. Ze trekken eropuit met hun slee en een heerlijke worteltaart om bij opa en oma op bezoek te gaan. Maar op de terugweg gebeurt er iets heel onverwachts: het heeft zo hard gesneeuwd dat Paultje en Mia de weg naar huis niet meer kunnen vinden!

RECENSIES

De magie van geheime geuren

Parfums zijn er in alle kleuren en geuren en Lucie Alvenstein heeft er een hele kelder vol van. Maar dat is niet zonder gevaar, want de geuren uit de reeks *De magische apotheek* kunnen een ongewenste uitwerking hebben. Het geheime geurenboek is een aanvullende uitgave bij die serie (9+).

KATY HURKMANS

De magische apotheek werd geschreven door de Duitse auteur Anna Ruhe. De fijne en soepele vertaling is telkens

van de hand van David Orthel. In het eerste boek verhuist Lucie van Berlijn naar een oude villa dichtbij de Nederlandse grens. Samen met haar broertje Benno en buurjongen Mats gaat Lucie op ontdekkings-tocht in het huis. Ze stuiten op een verborgen ruimte vol met flesjes parfum met speciale eigenschappen. Ondertussen telt de reeks zes boeken en is er een spin-off onder de titel *De magische academie*.

In *Het geheime geurenboek* geven de hoofdpersonages uit de reeks een opleiding om zelf geurapotheker te worden. Het is een soort ontdekkingstocht voor aspirant-sentifleurs, beginnende geurmagiërs. Ze zorgen voor een rondleiding in Villa Evie

en leggen dingen uit over planten, parfums en je neus gebruiken. De meerderheid van het boek bestaat uit fictie, maar er zitten ook weetjes in verwerkt over planten en parfums. De personages geven bijkomende informatie over zichzelf en ze zetten de lezer aan het werk met schrijf-, teken- en knutselopdrachten. In acht verschillende hoofdstukken wordt er ingegaan op de avonturen van Lucie, de erfgenamen van de apotheek, verschillende magische geuren, geneeskrachtige planten, de kracht van geuren, de uitrusting van een geurapotheker, het herkennen van geuren en de oorsprong van geurenmagie.

Anna Ruhe legt alles uit in een vlotte taalgebruik. Ze kijkt wat af van de vertelstijl in de andere boeken, doordat ze dit presenteert als een echte gids. Maar ze voegt ook verhalende elementen toe, waardoor de sfeer behouden blijft. "Veel uren bracht ik door in de kelder van de villa, waar ik me bezighield met het brouwen van geuren. Al van jongs af aan zeiden de mensen om me heen dat ik een goede neus had..." Zo zijn er dagboekfragmenten en kleine anekdotes die het geheel kleur geven. Claudia Carls maakte de illustraties. Zij studeerde kinder- en jeugdboe-

Anna Ruhe, *Het geheime geurenboek*, Uitgeverij Van Holkema & Warendorf, 128 pagina's (€ 14,99)

'Al van jongs af aan zeiden de mensen om me heen dat ik een goede neus had...'

kenillustratie in Hamburg en werkt als freelance illustrator. Haar zwierige en gedetailleerde tekeningen van bloemen, planten en flesjes zijn doorheen het hele boek te vinden. De stijl is vertrouwd voor de lezers van de reeks. Zij zullen de personages die aan het woord komen direct en zonder iets van de tekst te lezen, kunnen herkennen.

Wie *Het geheime geurenboek* in huis haalt moet zich ervan bewust zijn dat het een aanvulling is op de serie. Om spoilers te voorkomen is het een aanraders eerst alle delen te lezen. Er komen namelijk enkele personages in voor die belangrijk zijn voor de ontwikkeling van de verhaallijn. Het boek biedt vanwege de details over het verhaal niet meteen een meerwaarde voor nieuwe lezers, maar het is zeker een leuk hebbeding voor fans.

Het Zirakel gaat de wereld bepalen

Bianca Mastebroek debuteerde in 2008 met de roman *Vuurproef* bij Books of Fantasy en heeft inmiddels meer dan 30 boeken op haar naam staan. In 2019 won zij zowel de jonge Beckman als de Thea Beckmanprijs voor het kinderboek: *Hendrick, de Hollandsche indiaan*. Nu publiceert zij haar Young Adult fantasy roman *Zirakel*.

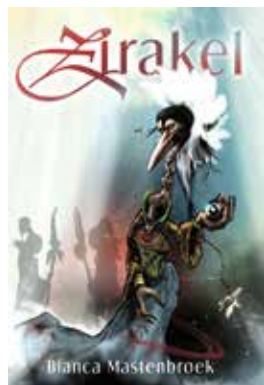
ROXAN SMIT

Zirakel is een YA fantasyverhaal over plicht en geweten, leugens en waarheid, heersen en overheersen. Shirin haat haar klompvoet en de zwanenschubben op haar borst. Toch wordt juist zij door de representanten van de vier goden aangewezen voor de belangrijkste missie ooit: zij moet samen met hoofdwachter Heydar en aanvalsleider Tohrab de zwarte Ziwaan doden, die volgens het Zirakel de wereld voorgoed zal veranderen. Dit is haar kans om meer dan een mislukking te zijn – maar de tussenkomst van opperzwoot Angelica en prinses Verony verandert alles. Er ontbrandt een felle strijd tussen eigenwaarde, rechtschapenheid en machtswellust. Wie zal er als sterkste uitkomen en niet alleen

het lot van de zwarte Ziwaan, maar dat van de hele wereld bepalen? Zirakel gaat over een groep bijzondere individuen met eigen persoonlijkheden, doelen en kwalen, zegt Mastebroek: 'Ik wilde een keer geen elfen, dwergen of draken. Ik ben echt begonnen met: wat kan ik verzinnen? Wat voor een magische wereld wordt het? Welke wezens leven er en welke geloofsystemen zijn er? Toen ik dat had ben ik er personages bij gaan bedenken. Ik wilde graag een soort van cyclus van goden, om een bijzondere religie te creëren. Omdat de mensen in het Zuiden en het Noorden magische krachten hebben, kregen de bewoners van het Midden magie met behulp van voorwerpen.'

Mastebroek schrijft Zirakel vanuit het perspectief van veel verschillende personages.

'Ik vind het zelf bij Fantasy altijd leuk als je meerdere verhaallijnen hebt. Daar kun je spanning mee opwekken. Ook denk ik dat mijn verhaal niet vanuit één perspectief geschreven kon worden. Wanneer ik historie schrijf, duik ik in een andere tijd, in heel veel research. Dan ontploft mijn hoofd op die manier. Focus ik me op een simpel kinderboekje, dan is het even

Bianca Mastebroek, *Zirakel*, Celtica Publishing, 288 pagina's (€ 20,95)

'Zij moet samen met hoofdwachter Heydar en aanvalsleider Tohrab de zwarte Ziwaan doden.'

rustig. En dan vind ik het weer heel fijn om mijn fantasie de vrije loop te laten door fantasy te schrijven. Het zijn zoveel verschillende kanten die ik doe en kan. Ik heb zeker nog ideeën voor vijf jaar.'

Sommige schrijvers plannen van tevoren alles uit, terwijl andere schrijvers tijdens het schrijven het verhaal uitwerken en bedenken. Mastebroek zit er een beetje tussenin, zegt ze: 'Ik vind het fijn om een groot deel van het verhaal te laten gebeuren zonder het te plannen. Anders gaat de lol er een beetje vanaf. Als het voelt alsof je een handleiding aan het schrijven bent, dan is het magie van schrijven er niet meer.'

Een uitwerking van dit artikel verschijnt op www.bazarow.nl

BOEKENKRANT TIPT JEUGD

De stad in de nacht

Nachtdieren bewegen zich door de stad wanneer jij slaapt. Ze vliegen, kruipen en scharrelen op plekken waar wij niet komen. Op daken, tussen het afval, in kelders en onder de grond in het riool. Ontdek welke dieren en planten in de stad leven. En hoe ze elkaar daarbij nodig hebben. In deze boeken leer je vier verschillende habitats in jouw buurt kennen.

Ruth Owen, *Habitats om de hoek – De stad in de nacht*, Uitgeverij Corona, 32 pagina's (€ 16,00)

Geen kerst zonder puddingschoenen

Bighoorntjes allereerste kerst moet gewoonweg fabelfantastisch worden! Maar nauwelijks hebben Emma en Bighoorntje hun verlanglijstje naar de Kerstman opgestuurd, of ze krijgen al post terug. Wensdwerf Woezel, die de verlanglijstjes van alle kinderen leest, laat per brief weten dat ze praktische dingen moeten vragen, zoals sokken of kookpannen. Dapper doet Emma er alles aan om haar Bighoorntje ondanks alles een fabelfantastische eerste Kerstmis te bezorgen.

Anna Bohm, *Emma en Bighoorntje – Geen kerst zonder puddingschoenen*, illustraties: Susanne Göhlich, Uitgeverij Clavis, 240 pagina's (€ 19,95)

De Titanic en het raadsel van de Grote Omar

Tom besluit niet alleen achter te blijven als zijn vader een baantje op de Titanic heeft bemachtigd, en hij klimt stiekem aan boord. Vanuit zijn schuilplaats hoort hij een gesprek over een koffer, over de Grote Omar en meer dan duizend edelstenen. Stel je voor dat hij zo'n steen te pakken kan krijgen!

Lucinda Vos, *De Titanic en het raadsel van de Grote Omar*, Uitgeverij Volt, 224 pagina's (€ 17,99)

Vliegen als een bij

Bijzonder jeugdboek (9+) over een jongen die aan zijn problemen ontsnapt door af en toe in een bij te veranderen. Op school word je lastiggevallen en je ouders zorgen niet goed voor je. Je moet alle dingen zelf oplossen. Maar op een dag is alles anders: de zon schijnt en jij ontdekt dat je kunt vliegen... als een bij. Dus dat doe je dan ook.

Roland Schimmelpfennig, *Vliegen als een bij*, Uitgeverij Ploegsma, 80 pagina's (€ 14,99)

KERSTMIS

James, Achando en Linda Janssen van Stichting4Life met de boeken die zijn gedoneerd door uitgeverij Clavis.

Uitgeverij Clavis doneert papieren luisterboeken aan scholen in Nairobi

Zo vlak voor de Kerst is een hartverwarmend goed-nieuwsbericht altijd welkom, zeker als het dan ook nog eens om boeken gaat. En dat is hier het geval.

Barbara Meurs, stagiaire bij het Fashion & Design project van Huruma Meva, werkt een paar dagen in de week docenten en vrijwilligers bij de dagopvang Jukumu Letu in NGong (Nairobi, Kenia) voor kinderen uit de sloppenwijken. De scholen in de sloppenwijk Kibera, waar ongeveer een miljoen mensen wonen, worden ondersteund door Stichting4Life. Deze stichting geeft de kinderen kans op een betere toekomst. Niet door het geven van geld,

maar door het bieden van kansen. 'De kinderen in Jukumu Letu werden op 24 oktober verrast door een bezoek van een aantal mensen van Stichting4Life', vertelt Barbara. 'Zij brachten nieuwe leesboekjes mee van uitgeverij Clavis in de Engelse taal. En deze boeken hadden wat bijzonders: met een app op je mobiele telefoon kun een pagina scannen en vervolgens wordt de pagina voorgelezen. Dit zorgt er voor dat de kinderen de Engelse taal op een laagdrempelige manier kunnen leren!' Een uitdaging voor iedereen nog wel het vinden van de beste manier om de luisterapp te downloaden, want daarvoor heb je een mobiele telefoon en een data-abonnement nodig, zegt Barbara, 'maar één ding is zeker, zij vinden de boekjes geweldig! Samen met de wat oudere kinderen hebben wij het boekje *All about forests* gelezen. Nieuwsgierig naar alle plaatjes, verhalen over de verschillende seizoenen en de dieren die zij niet kennen. Met de kleintjes heb ik het boekje *How Many?* gelezen, erg leerzaam. De boekjes die zij nu hebben zijn of vergane glorie of zijn in een andere taal dan Engels/Swahili. Dit maakt het voor de kinderen lastig om te lezen en daarom zijn deze nieuwe boekjes meer dan welkom!'

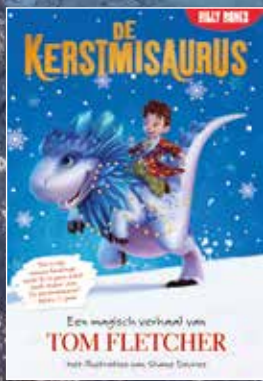
Voor meer informatie of donaties: www.stichting4life.nl

De scholen in de sloppenwijk Kibera, waar ongeveer een miljoen mensen wonen, worden ondersteund door Stichting4Life.

KERSTMIS

KERSTVERRASSINGEN

22 kerstverrassingen voor het nieuwe jaar

BOEKENKRANT TIPT NON-FICTIE

Zeegaande houten schepen

Op 9 december 2022 is bij Batavialand te Lelystad de Dag van de historische maritieme archeologie in Nederland (het 14de Glavimans symposium) georganiseerd. Het centrale thema was 'Zeegaande houten schepen'. Dit boek, onder redacteurschap van A.F.L. van Holk, R. Oosting, A.B.M. Overmeer, A.D. Vos en W.B. Waldus, bevat de bijdragen aan deze dag.

Red. A.F.L. van Holk, *Zeegaande houten schepen*, Uitgeverij Sidestone Press, 282 pagina's (€ 40,00)

Het schrijverskasteel

Er zijn waarschijnlijk nooit zoveel beroemde schrijvers en journalisten uit de hele wereld onder één dak bijeen geweest als in Neurenberg in 1946. Maandenlang woonden en werkten ze in kasteel Faber-Castell: overdag luisterden ze in de rechtbank naar de gruwelen van de Holocaust, 's avonds werd er in het kasteel gediscussieerd, gedanst, geschreven, gewanhoopt, geflirt en gedronken.

Uwe Neumahr, *Het schrijverskasteel, de Neurenbergse processen: Ontmoetingen aan de rand van de afgrond*, Uitgeverij Querido Facto, 288 pagina's (€ 27,99)

Japanse filosofie

Sushi, manga, karaoke, judoscholen en Toyota's: Japan is niet meer weg te denken uit het Nederlandse straatbeeld. Toch zullen weinig mensen een antwoord hebben op deze vraag: 'Hoe denkt een Japanner?' *Japanse filosofie* vult de leemte in onze kennis op. In dit overzicht staan de drie grote premoderne denktradities centraal: shintō, boeddhisme en confucianisme.

Michel Dijkstra, *Japanse filosofie*, Uitgeverij Boom, 288 pagina's (€ 29,90)

Het grote kunstkoopboek

In *Het Grote Kunstkoopboek* ontdek je het hoe, wat, waar en waarom van kunstkopen: wat je moet weten voor je tot de aanschaf over gaat, hoe de kunstmarkt werkt, hoe je je werk de beste plek in je huis geeft en alles wat verder van belang is bij het kopen van kunst. Ontdek hoe kennis van de kunstgeschiedenis je blik op hedendaagse kunst kan verdiepen.

Nadine van den Bosch, Nienke van der Wal, *Het grote kunstkoopboek*, Uitgeverij terra, 192 pagina's (€ 29,99)

RECENSIE

GEORGE HARRISON

De 'stille' Beatle blijft ongrijpbaar

Na biografieën over John Lennon en Paul McCartney waagt Philip Norman zich nu aan het leven van George Harrison: Beatle, aanhanger van Oosterse filosofie, maar ook filmproducer en fan van autoraces. Norman probeert Harrison's tegenstrijdige natuur te doorgronden, maar ook na deze vuistdikke biografie blijft de 'stille' Beatle grotendeels ongrijpbaar.

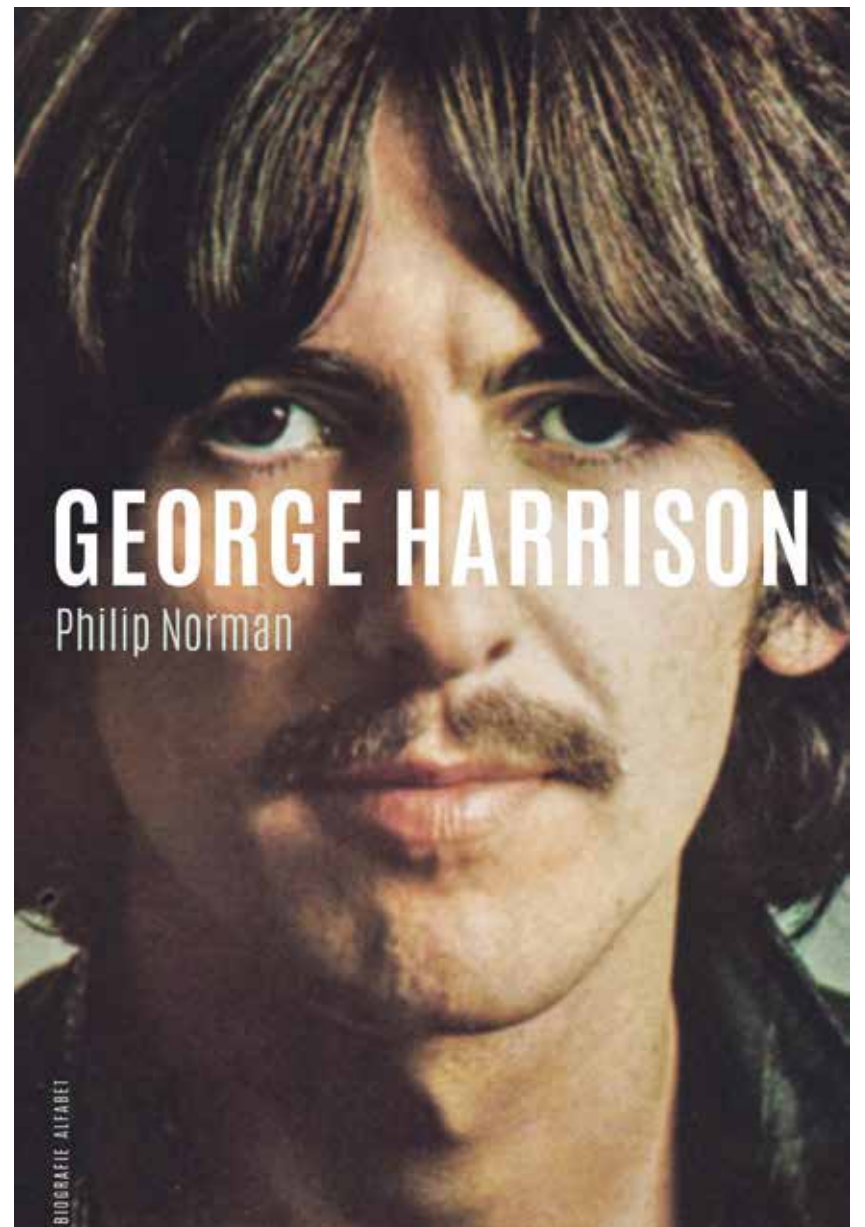
GAËTAN REGNIERS

Hoe schrijf je de biografie van iemand die overleden is en wiens naasten je gebruikt hebt en die

dus niet willen meewerken? Het lijkt onbegonnen werk – en dat is het eigenlijk ook. Toch deed Philip Norman dat bij het schrijven van de biografie die in het Nederlands gewoon 'George Harrison' heet, maar eerder in het Engels verscheen met als ondertitel 'The Reluctant Beatle', de onwillige Beatle.

Norman is niet aan zijn proefstuk: met 'Shout' publiceerde hij in 1981 al een van de meest geprezen monografieën over de Fab Four – naast biografieën over John Lennon en Mick Jagger. Aan zijn lijvige biografie van Paul McCartney verleende die wel zijn 'stilzwijgende medewerking', maar dat kwam erop neer erop neerkomt dat niet hijzelf, maar wel intimi van deze Beatle meewerkten aan het boek.

George Harrison vervoegde zich als jonge snaak van amper 15 jaar in 1958 bij The Quarry Men, de skiffle-groep die John Lennon enkele jaren daarvoor had opgericht. Zijn schoolvriend Paul McCartney was een jaar daarvoor al in die band gestapt en het was *Macca* die George introduceerde bij Lennon. Met de uiteindelijke aanvulling van Richard Starkey (Ringo Starr) zou de groep onder de naam The Beatles tussen 1962 en 1969 muziekgeschiedenis schrijven. Als leadgitarist was Harrison medeverantwoordelijk voor het succes van de band, al vond hij de tol van de roem na Beatlemania een last om te dragen, vandaar de 'terughoudende Beatle'. Harrison had het ook moeilijk met het feit dat hij in de schaduw van de tandem Lennon-McCartney bleef, die hit na hit schreven. Als songschrijver kon hij zich niet met hen meten en het duo bleef hem beschouwen als het 'jonkie' van de groep, waardoor zijn pogingen niet altijd naar waarde werden geschat. Vriend en vijand zijn het er echter over eens dat sommige van de beste songs in de latere Beatlesjaren van de hand van Harrison zijn: *Something*, *While My Guitar Gently Weeps* en *Here Comes the Sun* zijn onvervalste klassiekers. Tegen alle verwachtingen in was het ook Harrison die als solo-artiest aanvankelijk het meeste succes oogstte. Liedjes als *All Things*

Philip Norman, *George Harrison*, vertaling Linda Broeder, Koos Mebius, René van Veen en Saskia Wieberding, Alfabet Uitgevers, 496 pagina's (€ 29,99)

Sommige van de beste songs in de latere Beatlesjaren zijn van de hand van Harrison.

Must Pass waren afgewezen door Lennon en McCartney, maar werden na het uiteenvallen van The Beatles een hit.

Mystiek

Harrison werd al in de jaren zestig een fervent aanhanger van Oosterse filosofie, wat onder meer doorschemert in Indische muziekinstrumenten zoals de sitar, die opduiken in Beatles songs. Ondanks al het muzikale succes en de daarmee gepaarde gaande rijkdom ging Harrison om den brode films produceren. Zijn blind vertrouwen in graaiende managers was debet aan zijn geldproblemen. Onder andere het door hem bewonderde Monty Python kon zo films als *The Life of Brian* maken. Zoals Norman terecht opmerkt, bezat Harrison een uitzonderlijke standvastigheid. Die zorgde ervoor dat hij, eenmaal geprikkeld, een toegewijde volger werd en bleef, zoals van Hare

Krishna. De keerzijde was dat wrok bij hem kon resulteren in een levenslange aversie, bijvoorbeeld tegen school. Deze bijna 500 pagina's tellende biografie is evenwichtig, waardoor de sterk-bepalende Beatlesperiode niet al te zeer de overhand krijgt over de latere levensloop van Harrison. Anderzijds: omdat Norman een Beatlexpert is, zorgt hij ervoor dat de tijd waarin Harrison lid was van het beroemde viertal vrij goed gedocumenteerd is – zelfs al moest hij daarvoor letterlijk lappen tekst uit zijn biografie van Paul McCartney overnemen. De post-Beatlesperiode komt echter minder sterk uit de verf en oogt anekdotisch. Dat is weer deels te wijten aan het feit dat Harrison, in tegenstelling tot McCartney, de openbaarheid schuwde. Philip Norman is een gedegen biograaf, maar ook die kan de échte George Harrison maar deels tot leven wekken. Iets zegt me dat Harrison zelf dat prima zou gevonden hebben, terughoudend als hij was. Deze 'George Harrison' is niet de definitieve biografie van de gitarist, maar kwam er wellicht om de lacune op te vullen na de biografieën over Lennon en McCartney. Ten huize Ringo Starr zal men inmiddels wel een biografieverzoek verwachten.

COLUMN ONZE TAAL

Vreemde talen, rare talen

De redactie van *Onze Taal* zet iedere maand een taalboek in de schijnwerpers. Deze keer: *Daar is geen woord Frans bij* van Noline van der Sijs.

RAYMOND NOË

Volken zetten zich af tegen andere volken, dat is al eeuwen zo, en ook tegen de talen van die volken. Die talen vinden we al snel raar, onverstaaenbaar of anderszins laakbaar, en die door vooroordelen gekruide mening over volk en taal zie je terug in allerlei uitdrukkingen en zegswijzen, zoals 'Franse complimenten', 'de Engelse ziekte', 'muziek kennen als een koe Spaans' en 'Duits bloed kan niet liegen' (wat dan voor de verandering een positieve uitspraak is). Taalkundige Noline van der Sijs – bekend van haar vele dikke boeken zoals het *Chronologisch woordenboek* en het *Uitleenwoordenboek* – inventariseert in haar nieuwste uitgave *Daar is geen woord Frans bij* alle taaluitingen uit de afgelopen eeuwen die te maken hebben met de reputatie van andere talen (en volken). Ze kijkt naar welke talen er zoal in het Nederlands, het Vlaams en in de dialecten voorkomen, en hoe die gewaardeerd worden. Waarbij het opvalt dat het Duits er – zie

Maar ook in een taal als het Russisch komen we er bekaaid vanaf.

nu eenmaal veel handel dreven en dus ook veel internationale taalcontacten hadden. En in het laatste hoofdstuk komt ook aan bod hoe er in andere talen naar het Vlaams en het Nederlands (en de Vlamingen en de Nederlanders) werd gekeken. En dat is niet allemaal even positief, getuige woorden als *Dutch courage* ('jenevermoed'), *Dutch widow* ('prostituee') en *double Dutch* ('onverstaanbaar koeterwaals'). Maar ook in een taal als het Russisch komen we er bekaaid vanaf: *nesti Gollandijoe* (letterlijk 'Hollandjes vertellen') betekent 'kletspraatjes debiteren'. Van der Sijs schreef het boek bij haar afscheid van het Instituut voor de Nederlandse Taal, en is nu met pensioen. Dat betekent niet dat dit haar laatste boek was, want zoals ze zelf zegt: 'Ik ben nog niet aan het einde van mijn Latijn.'

Noline van der Sijs, *Daar is geen woord Frans bij. Het beeld van vreemde talen in Nederlandse uitdrukkingen*, Instituut voor de Nederlandse Taal en Uitgeverij Scriptum, 192 pagina's (€ 17,95)

Het Genootschap Onze Taal is een vereniging voor taalliefhebbers, dat elke maand het blad *Onze Taal* uitbrengt en daarnaast fungeert als Taaladviesdienst. Kijk voor meer informatie op: www.onzetaal.nl.

VERSLAG

JAN BROKKEN

Jan Brokken in Italië

Voor zijn oeuvre reisde Jan Brokken de wereld rond, maar ook zijn boeken zelf steken de grens over: zo ontving hij op 18 november de prestigieuze Premio Chatwin 2023, een Italiaanse oeuvreprijs voor reisschrijvers. Zijn boeken blijken met name in Italië bijzonder geliefd te zijn, merkte ik op de boekpresentatie van de Italiaanse vertaling van *De tuinen van Buitenzorg* in Milaan.

MIRJAM MULDER

'Jan Brokken staat nu naast Bruce Chatwin, de grote reizende schrijver met wie hij altijd terecht is vergeleken,' schreef de internationale jury, onder voorzitterschap van de vorige winnaar, Colin Thubron. De avond voordat Brokken de Premio Chatwin kreeg uitgereikt in het kustplaatsje La Spezia, presenteerde hij de Italiaanse versie van zijn boek, *La suite di Giava*, op het festival Bookcity Milan. Aangezien ik al in de stad was voor het festival, kon ik deze bijzondere gebeurtenis niet missen.

Italiaanse fans

Sinds zijn boek *Baltische zielen* in 2014 in Italië verscheen, dat in alle grote kranten lovend werd besproken en een bestseller werd, kan Brokken op een flinke schare Italiaanse fans rekenen. Dat was ook duidelijk bij de boekpresentatie in het imposante Castello Sforzesco in Milaan, waar de auteur werd geïnterviewd door journaliste Natascha Lusenti. Het publiek hing aan zijn lippen, terwijl hij vertelde over *De tuinen van Buitenzorg*, een boek dat hij baseerde op de brieven die zijn moeder, Olga, als jonge vrouw aan haar zus schreef vanuit Nederlands-Indië.

'Ik had die brieven al in 1991 van mijn tante gekregen, maar ik had er nog niet over geschreven, want ik dacht: dat wordt mijn laatste boek, daarna ga ik dood,' vertelt Brokken met een lach. En dus schreef hij eerst een handvol andere boeken, tot hij vier jaar geleden een muziekstuk op de radio hoorde: *De tuinen van Buitenzorg* van Leopold Godowsky. Het ontroerde hem diep. 'Toen dacht ik: dan moet ik dat boek nu maar gaan schrijven.'

Liefdevol portret

Meer nog dan een verhaal over het einde van Nederlands-Indië, is het een bijzonder persoonlijk portret van zijn moeder geworden. 'Wie kent zijn moeder nou als jonge vrouw?' stelt de auteur. Hij had Olga alleen gekend als keurige domineesvrouw in Rhooen, maar op Java bleek ze een heel andere vrouw te zijn geweest. 'Ze schreef in haar brieven niet alleen over grote ideeën, maar bijvoorbeeld ook: hoe is het om seks te hebben in de tropen? Haar antwoord: heel warm. Ze vertelde ook dat ze zijden ondergoed voor zichzelf

'Na de dood van hun kindje vond Olga geen troost in het christendom.'

had genaaid vanwege de warmte, en dat mijn vader dat heel leuk vond staan. Ik kon het me niet voorstellen: mijn domineevader! In die brieven las ik over een jonge vrouw die het leven ontdekt, en een andere cultuur.'

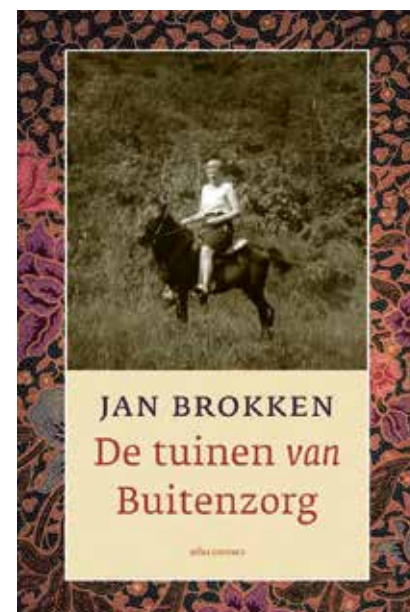
Voor Brokken waren de brieven ook om een andere reden ontroerend om te lezen: 'Eindelijk kon ik deel zijn van mijn familie. Ik was de enige van het gezin die Indië niet had gekend, de enige die niet in een jappenkamp had gezeten. Daar hadden mijn ouders en broers 3,5 jaar lang in gezeten, dat is heel lang.' Nu kon hij de ervaringen die zij al die tijd met zich hadden meegetorst, ook beter begrijpen.

Het is zonde dat we tegenwoordig geen brieven meer schrijven, vindt de auteur. 'Vandaag de dag sturen we alleen maar whatsappjes. Wat blijft

daar jaren later nog van over?' Hij prijst zichzelf gelukkig. 'De meeste mensen moeten zich afvragen: ben ik geboren uit liefde? Door die brieven leerde ik dat mijn ouders veel van elkaar hadden gehouden. Mijn vader bleef na de dood van hun eerste dochtertje, dat maar drie dagen had geleefd, veertig dagen aan mijn moeders bed zitten, want ze was depressief.' Het was een keerpunt in het leven van het pasgetrouwde stel, dat vol goede moed aan hun Indische avontuur was begonnen. Brokken: 'Na de dood van hun kindje vond Olga geen troost in het christendom, maar wel in de traditie op Sulawesi om overleden baby's in een boomholte te wikkelen, zodat hun geest bleef doorleven in die boom. Dat vond ik het mooiste deel van het boek. Ik zou het alleen al daarom hebben geschreven.'

Verkeerde kant

Olga, zoals hij zijn moeder afwisselend noemt in het boek, toonde een grote interesse in de cultuur op Java en Celebes. Ze maakte zich de lokale talen eigen, en gaf naailessen aan Makassarse vrouwen. 'Olga's grote les aan ons is dat wat voor scholing je ook hebt meegekregen, je altijd een open blik kunt houden naar andere culturen.' Het bleek echter niet genoeg. 'Toen ze in een vrachtwagen werd weggevoerd naar een krijgsgevangenenkamp, gooiden Makassarse en Boeginese vrouwen stenen naar haar. Vrouwen die ze kende, had lesgegeven. Eerst dacht ze: "Die stenen zijn niet voor mij." In de jaren in dat kamp moest ze daar steeds aan denken, tot ze beseftte: "Die stenen waren óók voor mij. Ik ben een kind van de geschiedenis, en ik zit aan de verkeerde kant.'" Een heel Nederlands verhaal, zou ik eerder hebben gedacht, maar na die laatste woorden brak het publiek spontaan uit in een luid applaus. Even later, bij het signeren, feliciteerde ik de auteur met het winnen van de Chatwin-prijs, waar hij – zo een Hollander betaamd – wat schaapachtig om lachte.

Jan Brokken, *De tuinen van Buitenzorg*, Uitgeverij Atlas Contact, 224 pagina's (€ 20,00)

BOEKFRAGMENT

Op weg naar Einstein

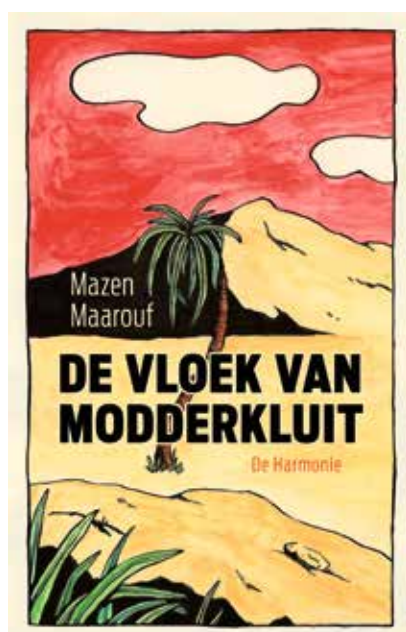
Peter van Leersum, Piet Zeeman en Erwin Suvaal, *Black Star 1 – Op weg naar Einstein*, Uitgeverij Arboris, ca 56 pagina's (€ 11,95)

www.arboris.nl

BOEKFRAGMENT

De vloek van Modderkluit

Mazen Maarouf, *De vloek van Modderkluit*, uitgeverij De Harmonie, 79 pagina's (€ 17,50)

www.deharmonie.nl

De vloek van Modderkluit begint als een ogenschijnlijk 'gewoon' verhaal van een jongetje. Maar wat volgt is..., ja..., wat is het eigenlijk? Een sprookje? Surrealisme? Sciencefiction? Het verhaal tart alle natuurwetten en doet een zwaar beroep op de verbeeldingskracht. Waar het over gaat is eigenlijk niet samen te vatten. Maar één je eenmaal begonnen met lezen, dan blijf je doorlezen in deze wonderlijke novelle.

Zuid-Falasta/Groot-Israël
Noch de reclame, noch de guaveboom, noch de peuken die ik verzamelde kon ik me herinneren voordat ik mijn tanden verloor. Het reclamefilmje werd nooit uitgezonden, omdat duidelijk te zien was dat mijn zieke zusje was vergiftigd. Maar er was nog een reden. Terwijl mijn zusje naast me stond en ik glimlachte, stopten ze een tandenborstel in mijn hand met een beetje tandpasta. Daarmee poetste ik mijn tanden zo angstaanjagend snel, dat de haartjes van de borstel vlam vatten. Ze onderbraken de opname en er kwam een arts vergezeld door tien soldaten. Ze brachten mij en mijn zusje naar het ziekenhuis. Ik zei

tegen hen dat mijn zusje ziek was en niet ik. Ik had geen honger en werd nooit moe. 'Wat dan nog?' zei de arts. Ik antwoordde: 'Toen mijn grootmoeder stierf, vloog ze met mij over de muur heen terwijl ik me aan haar jurk vasthield, maar Amier de Jood zag ons niet omdat hij blind is.' De dokter zei dat ik in het ziekenhuis bij mijn zusje moest blijven en dat ze haar in een aparte kamer zouden leggen om haar te behandelen. In het ziekenhuis deed ik niets anders dan slapen. Ze lieten me drie keer per dag een pil slikken en zeiden dat het mijn zusje zou helpen om beter te worden als ik aan haar dacht terwijl ik de pillen innam. Daarna vroegen ze me wat me overkomen was, net als op de eerste dag. De dokter zei: 'Wat nog meer?' Ik herhaalde mijn eerdere antwoord, net zolang tot ik niet meer zeker wist of het waar was wat ik zei of niet. Ik begon te antwoorden: 'Maar ik ben er niet zeker van dat ik dat allemaal echt heb meegemaakt of het me alleen maar heb verbeeld.' Daarna kwam de arts niet meer terug en brachten ze ons, mij en mijn zusje, naar huis, zodat ik bij haar kon zijn als ze stierf. Ze zeiden dat dat binnen een paar dagen zou gebeuren, want haar toestand was hopeloos. En het gebeurde inderdaad. Mijn zusje stierf. Maar niet alleen mijn zusje stierf, iedereen om ons heen stierf ook. Toen ik naar buiten ging om sigarettenpeuken te verza-

melen lagen de straten vol met lijken en hing er een afschuwelijke stank. Een paar dagen later kwamen ze me halen en namen ze me mee over de grens tussen Zuid-Falasta en Noord-Israël naar een school voor kinderen. Vergeleken met Zuid-Falasta, een miserabele, armoedige streek, leek Groot-Israël op een fantasiewereld. Want het land bestaat uit twee delen, met daartussen een muur die langs Gaza naar Beersheba loopt, in een rechte lijn, als de loop van een biljartbal, om uiteindelijk op de Egyptische grens te stoten. De muur is voorzien van de meest geavanceerde controleapparatuur, zodat er niets overheen kan komen. Zelfs als een mug naar Groot-Israël zou willen oversteken, zou hij een elektrische schok krijgen die al zijn krachten zou wegzuigen, zodat hij uiteindelijk zou omkomen. Zo werkte de controleapparatuur. Dan was er ook nog de zwaartekrachtwind, de graviton, die van de Dabriyyasatelliet kwam en elke nacht waaide om kinderen van alles te beroven wat ze overdag hadden gefantaseerd.

BOEKFRAGMENT

Je gaat toch geen gekke dingen doen?

Aefke ten Hagen, *Je gaat toch geen gekke dingen doen?*, Illustraties: Iris Boter, Uitgeverij PepperBooks, 197 pagina's (€ 19,99)

www.pepperbooks.nl

Je gaat toch geen gekke dingen doen? gaat over Francis, een vrouw en moeder met een bipolaire stoornis. Elke keer als ze denkt dat haar leven lekker loopt, kan haar hele bestaan toch ineens weer flink ontsporen. Wat doet zij om haar leven en dat van de mensen in haar omgeving leefbaar te houden? Ze beschrijft in *Je gaat toch geen gekke dingen doen?* tips en trucs waarvan het succes niet verzekerd is, maar die wel voor een lach en een traan op het gezicht van de lezer zorgen.

15:38

Flugge voetstappen in de gang. De deur naar de wachtkamer zwaait open. 'Mevrouw de Kok?' Tegenover me staat een man met haast. Ik sta op. 'Ik kom eraan,' zeg ik snel. Ik pak mijn sjaal en tas. Mijn telefoon klettert op de grond. Mijn arts heeft zich alweer omgedraaid en loopt als de bliksem naar zijn kamer. Hij houdt de deur voor me open. Zijn lichaamshouding laat heel duidelijk zien dat hij geen handen schudt. Ik neem plaats op de stoel tegenover zijn bureau. Mijn arts

IRIS BOTER

gaat tegenover me zitten. De werkdruk is aan heel zijn doen en laten af te lezen. Hij gaat op het puntje van zijn stoel zitten, schuift het toetsenbord naar voren en neemt meteen een actieve luisterhouding aan. 'Mevrouw de Kok,' zegt hij dan. 'Hoe gaat het met u?' Hij is ongetwijfeld jonger dan ik en beangstigend knap. Ik kijk naar de inspirerende quote die achter hem hangt.

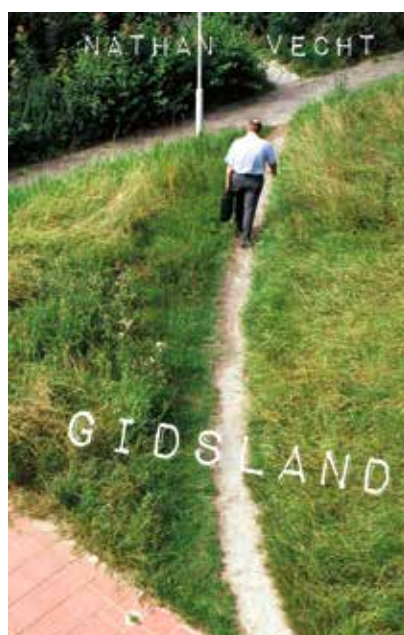
Without failure there is no growth

Die spreuk herinner ik me nog wel, maar zijn knapheid had ik niet opgeslagen. Waarschijnlijk zat ik er

de vorige keer bij als een zombie. Maar hij is het vast wel gewend om mensen in verschillende versies van zichzelf tegenover hem in zijn spreekkamer te krijgen. 'Mevrouw de Kok?' Kunt u mij vertellen hoe het met u gaat?' 'Ja, zeker,' begin ik. 'Het gaat beter.' 'Beter dan? Beter dan wanneer?' 'Beter dan met Pasen.' 'Wat was er dan met Pasen?' 'Toen had ik er niet zoveel zin meer in.' 'Wat bedoelt u daar precies mee?' Ik durf hem niet te vertellen over de appelboom die naar me lonkte. De schaamte over mijn suïcidale gedachten overheerst. Eigenlijk bespreek ik die met niemand. Ik schrijf het alleen op zodat de wereld het kan lezen. Dat kan dan weer wel.

BOEKFRAGMENT

Gidsland

Nathan Vecht, *Gidsland*, Uitgeverij De Harmonie, xx pagina's (€ 19,90)

www.deharmonie.nl

Nathan Vecht schrijft voor televisie en theater, maar ook op papier bekijken zijn teksten; je kunt ze lezen als een roman. In deze bundel zijn drie van zijn belangrijkste stukken bijeengebracht. Gesitueerd in een arena van idealisten, opportunisten en polderaars, raakt Vecht in deze trilogie de kern van de Nederlandse identiteit.

Scène 3

personages
mark — minister-president
anton — speechwriter
Kantoor, zomer 2011.
Het Torentje van de minister-president. Tijdens de protesten tegen de kunstbezuinigingen in 2011. Mark is verveeld. Zijn voeten op het bureau. Op de hoek van het bureau een kleine televisie. Hij zapt wat. Wanneer Lingo begint veert Mark op.
Anton op.
anton Heb je even tijd?
Mark houdt zijn blik op de tv.
anton (leest voor) Ik dacht gewoon te beginnen met... vrienden, partijgenoten, het is goed om voor u te staan... nanana... we zijn de grootste partij... dat vervult me met trots... maar ook met het besef dat we nu... juist nu... niet achterover kunnen leunen...
We horen Lingo op tv. Een kandi-

daat zegt: 'Lopen. L.O.P.E.N.'

mark Lakei.

anton ... en dan krijg je... Nederland is een prachtig land, en dat willen we graag zo houden... pampampam... het wordt tijd dat we het huishoudboekje op orde krijgen... niet alleen in Den Haag —
Lingo. *Kandidaat: 'Lapje. L.A.P.J.E.'*

mark Lakei.

anton Luister je?

mark Jaja.

Lingo. *Kandidaat: 'Leeuw. L.E.E.U.W.'*

mark Lakei.

(tot Anton) Voor wat is dit?

anton Morgenavond. Ondernemerscafé Drenthe.

Lingo. *Presentatrice: 'En dat wordt natuurlijk een makkie. Zeg het maar Tommie.'* *Kandidaat: 'Lakei. L.A.K.E.I.'* *Presentatrice: 'Dat heb je goed gezien.'* *Applaus.*

Mark zapt. We horen het begin van de speech van Ramsey Nasr op het Malieveld, tijdens het protest tegen de kunstbezuinigingen.

ramsey Beste meneer Rutte, ik neem aan dat u mij mkunt horen.

anton En ik wilde eindigen met een soort Obama-achtige drietrapsraket. **Mark maant Anton tot stilte.**

ramsey Alleen bij ons, in Nederland, wordt een man die nooit een voet in het theater heeft gezet en zich openlijk profileert als cultuurhater, aangesteld als staatssecretaris voor die sector. Of zou u ook een minister

van Buitenlandse Zaken benoemen die niet eerder in het buitenland is geweest?

mark Ik heb wel een minister van Justitie benoemd die niet eens zijn eigen computer kan beveiligen. (*imiteert de minister*) De persoon... die mijn password... met de code 1-2-3-4-5... heeft weten te ontcijferen... gaan we kei- en keihard aanpakken.

Mark en Anton lachen.

anton (*imiteert de minister*) Eten we vandaag kroketten bij de lunch? Hallo?

Mark wijst op de tv.

ramsey Het gaat om de manier waarop. Dat kan sierlijker, Mark. C'est le ton qui fait la musique. Dit is de toon van desinteresse en rancune — en ook van leedvermaak waarmee het gepaard gaat. Ik weet: u speelt piano. Dat is mooi. En in het theater, de concertzaal en de musea kom ik uw partijgenoten vaak tegen. Dat is ook mooi.

Mark zapt. Een tekenfilm. Anton kijkt geamuseerd toe.

mark Ga jij wel eens naar het theater?

anton (*zonder zijn blik van de tv te wenden*) Ik ben laatst naar *Soldaat van Oranje* geweest. Die hele tribune begon te draaien. Niet te geloven. **mark** Welk boek ligt er nu op je nachtkastje?

anton Ik heb een e-reader... Even wennen aan het begin, maar daarna wil je niks anders meer.

BOEKFRAGMENT

Een ster erbij

Elena Mora, *Een ster erbij*, Uitgeverij Dutch Venture Publishing, 300 pagina's (€ 18,95)

www.dutchventurepublishing.nl

Duitsland, 1939. Een eenvoudig, twaalfjarig meisje begint te begrijpen dat er een duisternis over haar land ligt, al lijken haar vrienden dit niet te zien...

De kamer had witte muren, een wit bed met blauwe lakens. Er was geen hoofdkussen, of als het er wel was, lag het niet waar het hoorde te liggen. De kast stond half open. Grethe kon zien dat de kleren netjes opgeborgen waren. Er stond een nachtkastje met een boek erop dat half opengeslagen was. De kamer was schoon en rook naar vanille. Ze had zich vergist. Mevrouw Muller was niet de geobsedeerde schoonmaakster – dat was Charlotte. Ze zat op de balustrade van het balkon. 'Charlotte?' vroeg Grethe. Het meisje sprong naar beneden en zat in een oogwenk op het bed. Grethe, die niet zeker wist of ze ook mocht gaan zitten, bleef staan en deed een paar stappen naar haar toe. 'Wat een mooie kamer.' Beginnen met een compliment was altijd goed, had Marie haar geleerd. 'Het kan ermee door,' zei Charlotte, terwijl ze een flauwe glimlach liet zien. Het was een fatsoenlijke glimlach. Grethe besloot op het bed te gaan zitten. Ze was moe van al het staan. 'Mag ik?'

Charlotte knikte en maakte ruimte voor haar. Grethe moest met haar praten, want ze kon met niemand anders praten. 'Ik moet je iets vertellen. Ik weet niet precies waarom, maar ik denk dat jij me zult begrijpen.' 'Wat begrijpen?' vroeg het andere meisje. 'Je... je weet toch dat je een nazi bent?' 'Natuurlijk weet ik dat. We dienen allemaal de Führer, omdat we Duitsers zijn. Wij zijn superieur.' Grethe begon ernstig te twijfelen óf ze wel begrepen zou worden. 'En waarom zijn wij dan superieur?' vroeg Grethe droogjes. Ze schrok zelf van de vraag. 'Omdat we raszuiver zijn,' antwoordde Charlotte na een tijdje. Ze klonk alsof ze de tekst van een schoolboek uit haar hoofd had geleerd. 'En wie zegt dat wij raszuiver zijn?' Charlotte antwoordde niet, maar stond op en staarde haar straks aan. Toen fluisterde ze haar toe: 'Mijn oom is generaal in het leger. Mijn vader is SS-soldaat. Harold en ik zijn Duitsers. En jij ook. Ik zou je hiervoor kunnen aangeven, dat weet je toch?' Grethe knikte en riep uit: 'Maar weet je zeker dat je alles weet? Misschien is er iets dat je zou moeten weten en dat je niet weet. Maar dat ik wel weet.' 'Wat zou dat dan moeten zijn?' 'Als je dat wilt weten, moet je met me mee naar de stad.'

De twee jonge meisjes waren op weg naar de stad. Die route kende Grethe inmiddels zo goed dat ze Vincent niet nodig had om haar gids te zijn. Aangekomen in het dorp liet Grethe voor één keer het lawaai van mensen, blaffende honden, huilende kinderen en hen die over politiek discussieerden, los. Ze moest één ding goed doen. Ze moest Charlotte hetzelfde laten zien wat Vincent haar had laten zien toen ze het huis van dokter Becker uit waren gelopen om naar huis te gaan. 'Hier is het.' Het was een cafetaria, heel mooi en netjes. Er stonden overal bloemen en de serveersters zagen eruit alsof ze net uit een Italiaans schilderij waren gestapt, waar iedereen blij en tevreden kijkt. 'Wat is dit? Je wilde me een koffiehuis laten zien?' vroeg Charlotte geërgerd. 'Het gaat niet om de cafetaria. Hier gaat het om.' Het was een heel eenvoudig bord, net onder het uithangbord. Het was een van die borden waar niemand aandacht aan besteedde. Niemand behalve de geïnteresseerden. VERBODEN VOOR HONDEN EN JODEN 'Honden. Joden. In dezelfde zin,' zuchtte Grethe. Charlotte keek haar aan, eerst geërgerd en toen verbaasd. Voor het eerst voelde Grethe dat ze haar echt begreep.

BOEKFRAGMENT

kerstmis – collector's item

Dick Bruna, *Kerstmis*, Uitgeverij Mercis Publishing, 32 pagina's (€ 12,95)

Verkrijgbaar in een gelimiteerde oplage

www.nijntje.nl

Het boek *kerstmis* van Dick Bruna is al 60 jaar onverminderd populair. Om dit bijzondere jubileum te vieren, is er een speciale editie van deze klassieker verschenen. De groene kraftpapier omslag, linnen rug en goudfolie bedrukking geven dit collector's item een stijlvolle en luxe uitstraling.

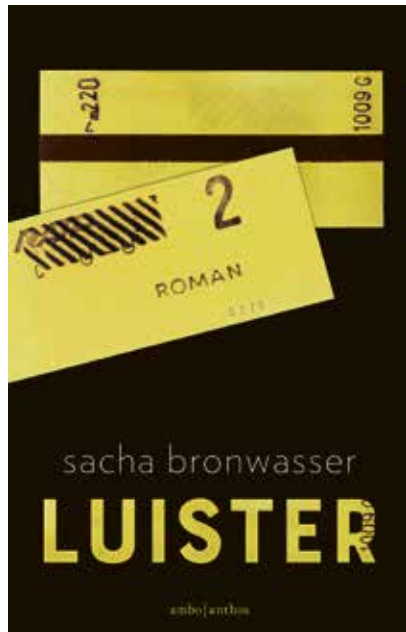
In dit mooie prentenboek vertelt Dick Bruna op eenvoudige wijze het kerstverhaal: "Het gebeurde in een donkere nacht, heel lang geleden, dat er herders in het veld waren, die de wacht hielden over hun schapen. Zij stonden net wat met elkaar te praten, toen zij plotseling een licht zagen..." Dankzij Bruna's herkenbare, tot de essentie teruggebrachte illustraties, is kerstmis bijzonder geschikt voor jonge kinderen.

En ze vonden een kindje, dat in doeken gewonden was en dat in een kribbe lag, net zoals de engel gezegd had. Naast de kribbe stonden Maria en Jozef. Zachtjes kwamen de herders dichterbij. O, wat waren zij blij dat zij Jezus gevonden hadden. En aan Maria en Jozef vertelden ze van de boodschap, die de engel hun gebracht had.

BOEKFRAGMENT

Luister

Sacha Bronwasser, *Luister*, Uitgeverij Ambo|Anthos, 256 pagina's € (22,99)

www.amboanthos.nl

Deze bejubeld en meeslepende roman neemt je mee naar het Parijs van jaren tachtig en nu.

Parijs, september 2021

Het nieuws reisde snel, zoals dat soort nieuws doet.

Ik wist dat het ook over jou ging zodra het eerste bericht uit Parijs kwam. Bijna zes jaar geleden nu, op een vrijdag de dertiende. Een datum als een slechte grap.

Online meldden allerlei mensen zich 'veilig'. Vrienden, een nichtje, een ver familielid. Oud-studiegenoten, mijn eigen oud-leerlingen. Exposanten van de fotobeurs, je vakgenoten. Anderen, vage kennissen; het verbaasde me hoeveel bekenden aan de rand van het wereldtoneel rondhingen. Jij was daar ook, Flo, en op jouw profiel bleef het stil. Akelig stil, zegt men dan.

Ik bekeek de nieuwsfoto's, de filmpjes, die avond en de dagen erna. Ik scrolde door tientallen foto's van omgevallen stoelen op terrassen, met glas bezaaide stoepen, lichamen in isolatiefolie die afgevoerd werden op geïmproviseerde brancards van dranghekken. Beelden van kriskras gestrande brandweerauto's en ambulances, opgehoopte politiewagens. Boulevards en avenues en pleintjes waren afgeladen met hulptroepen,

toch was er die avond een tekort aan alles.

Was dit de plaats en het uur? Was dat jouw haar? Waren dat jouw lange ledematen? Jouw laarzen? Zou ik je herkennen na zoveel jaren, in deze setting?

Leefde je nog? Dat had ik me natuurlijk als eerste af moeten vragen.

'Er is een verschil tussen kijken en zien', leerde jij ons lang geleden, in de tijd dat we nog zo jong waren. Ik nog geen twintig, jij nog geen dertig. Het leslokaal was niet verduisterd zoals gewoonlijk. Jij, onze docent, ging ons niet meevoeren in het oeuvre van een fotograaf of in de geschiedenis van het eerste beeld, niet mee op expeditie met een platencamera die naar een uithoek van de wereld was getorst om daar, voor het eerst sinds de oerknal, het uitzicht vast te leggen.

Nee, je ging ons leren wat aan registratie voorafgaat. En dat deden we dicht bij huis. De ruimte waar we ons nu elke week op een vast tijdstip bevonden hadden we in het beste geval weleens bekeken, maar waarschijnlijk nooit gezien. We gingen er nu een begin mee maken. Je vroeg ons om een kwartier onze ogen te laten reizen en in gedachten alles een naam te geven. Pas na dat kwartier mochten we dingen noteren; het was een kinderlijk eenvoudige oefening.

We deden wat je vroeg, zoals we alles deden wat je vroeg. Tien jaar afstand in leeftijd was toen het verschil tussen kuiken en zwaan. Jij zat al die tijd zwijgend naar buiten te kijken, je scherpe profiel aangelicht door de binnenvallende najaarszon. Met je laarzen op tafel; het waren de jaren tachtig.

Pas later begreep ik dat wat er ook gebeurd was, waarom je mij ook gekozen had, wie er ook waaraan schuld heeft, ik dat in elk geval van jou geleerd had.

BOEKFRAGMENT

De verwarde kip

Karin Vijsma-van Dobbenburgh, illustraties: Isabel Kok, *De verwarde kip en de mooiste verhalen van de dwalende egel*, Uitgever Boekscout, 54 pagina's (€ 18,50)

www.boekscout.nl

Een fijn, informatief prentenboek voor het jonge publiek over de avonturen van twee diersoorten met leuke, kleurrijke illustraties. Het mooiste voorleesboek inclusief kleurplaat voor kinderen.

Verderop zijn de mooiste verhalen van de dwalende egel te lezen. Als gevolg van een stekelig dier, dat in onze voortuin kwam overnachten. Ik vind de egel minstens zo'n interessante diersoort als de kip! Stoer, maar ook een tikkeltje mysterieus. Wil je meer weten over kippen en egels? Ontdek het in de bijzondere weetjes! Heel veel plezier met het lezen van dit boekje,
Karin

ADRESSEN

NEDERLAND

De Boekenkrant
bij u in de buurt

Deze boekhandels verspreiden de Boekenkrant. Voor een compleet actueel overzicht kijkt u op www.boekenkrant.com/boekhandels. Staat uw naam niet op de lijst, of heeft u aanpassingen? Geef het door via info@boekenkrant.com.

NEDERLAND

AALSMEER
Boekhuis Aalsmeer

ALKMAAR
Van der Meulen's
Boekhandel

ALMELO
Boekhandel Broekhuis

ALMERE-HAVEN
The Read Shop
Almere-Haven

ALPHEN A/D RIJN
Boekhandel Haasbeek
Boekhandel Haasbeek
Herenhof

AMERSFOORT
De Algemene
Boekhandel
Boekhandel
Veenendaal

AMSTELVEEN
Boekhandel Venstra

AMSTERDAM
De Amsterdamse
Boekhandel
Boekhandel De Dolfijn
Boekhandel Jimmink
Boekhandel Scheltema
Boekhandel van Noord

APELDOORN
Boekhandel Broekhuis

ARNHEM
Boekhandel Hijman
Ongerijmd

ASSEN
Boekhandel
Van der Velde
Rapunsel Kinderboeken
& meer

BAARLE-NASSAU
Bruna Baarle-Nassau

BAARN
Boekhandel Den Boer

BARNEVELD
Boekhandel Romijn

BEILEN
Boekhandel
Het Logboek

BENNEKOM
Boekhandel Novita

BERGEN OP ZOOM
Quist Boeken

BILTHOVEN
Bilthovense
Boekhandel

BODEGRAVEN
The Read Shop Karssen

BOXMEER
Van Dinter Media

BREDA
Boekhandel
Van Kemenade
& Hollaers

LIBRIS BOEKHANDEL
Buitelaar

BREUKELEN
Boekhandel
Van Kralingen

BRIELLE
Boekhandel
Hoofdstuk Een

**BUNSCHOTEN-
SPAKENBURG**
Bruna Van de Geest

CASTRICUM
Boekhandel Laan

CUJK
The Read Shop Cuijk

DEN BOSCH
Boekhandel
Adr. Heinen

DEN HAAG
Boekhandel De Vries
Van Stockum
Boekhandel
Scheveningen

DEVENTER
Boekhandel Broekhuis
Boekhandel Praamstra

DIEREN
The Read Shop Dieren

DOORN
The Read Shop Doorn

DOORWERTH
All you can give

DORDRECHT
Boekhandel
De Nieuwe Bengel
Boekhandel Vos
& Van der Leer
Kinderboekwinkel
De Giraf

DRACHTEN
Boekhandel
Van der Velde

DRIEBERGEN
Boekhandel
Jacques Baas

DRONTEN
Voster Boekverkopers

EDE
Boek en Buro

EELDE
The Read Shop Eelde

EINDHOVEN
De Boekenberg
Boekhandel
Van Grinsven
Boekhandel Van Piere

EMMEN
Boekhandel Vermeer

ENSCHEDÉ
Boekhandel Broekhuis

EXLOO
Geerts Warenhuis

GELDROP
Boekhandel
Van Grinsven

GIESSENBURG
Miek-Kado
Boek-Kadoshop

GOES
Boekhandel
De Koperen Tuin

GOIRLE
Blz. Boekhandel
Buitelaar

GORINCHEM
Boekhandel
De Boekenkist

GORREDIJK
Planteyn Boeken

GOUDA
Boekhandel Verkaaik

GRONINGEN
Boekhandel
Van der Velde

HAAKSBERGEN
Boek en Buro

HAARLEM
Bruna Cronjéstraat
Kennemer Boekhandel
Kinderboekwinkel
Kiekeboek

HAREN (GR)
Boomker Boeken

HARLINGEN
Boekhandel
Van der Velde

HEDEL
Blz. Boekhandel
Hedel

HEEMSTEDÉ
Boekhandel Blokker

HEEZE
Boek- en Kantoorboek-
handel Lektura

HELMOND
Boekhandel
De Ganzenveer

HENGÉLO
Boekhandel Broekhuis

HIPPOLYTUSHOEFF
De Wieringer
Boekhandel

HOOGVEEEN
!pet boekverkopers

HOUTEN
Boekhandel De Kler

HUIZEN
Boekhandel Flevo

IJMUIDEN
The Read Shop Express
Ijmuiden

JOURE
The Read Shop Holtrop

KAPÉLLE
Boekhandel Lectori

KERKRADE
Boekhandel Leeskunst
Boekhandel
Deurenberg

KORTENHOEFF
Boekhandel CW 76

KRIMPEN A/D IJSSEL
Boekhandel Kamerbeek

LEEUWARDEN
Boekhandel
Van der Velde
De Toverlantaarn

LEIDEN
Boekhandel De Kler
Boekhandel Kooyker
Boekhandel Silvester

LEIDERDORP
Boekhandel De Kler

LELYSTAD
The Read Shop
Kroonpassage

LISSE
Grimbergen Boeken

LOCHEM
Boekhandel Lovink

MAARN
Boekhandel
Boek & Koek

MAASTRICHT
Boekhandel
Dominicanen

MEPPEL
Riemer Barth

MIDDELBURG
De Drvkkery

MIDRECHT
Boekhandel Mondria

MONNICKENDAM
Nimo Boek

NAALDWIJK
The Read Shop
Naaldwijk

NIJKERK
Boekhandel Roodbeen

NIJMEGEN
Boekhandel Roelants
Dekker v.d. Vegt
Boekverkopers
Kinderboekwinkel
Nijmegen

NOORDWIJK
Boekhandel
Van der Meer

NOORDWIJKERHOUT
Boekhandel Wagenaar
& Van Halem

NOOTDORP
Bruna Lange Baan

NUNSPÉET
Boekhandel Osinga

OEGSTGEEST
Boekhandel De Kler
Rijnlandse Boekhandel

OISTERWIJK
Boekhandel Oisterwijk

OLDENZAAL
Boekhandel Broekhuis

OOSTERBEEK
Boekhandel
Meijer & Siegers

OSS
Boekhandel Derijks

OUDEKERK A/D AMSTEL
Boekhandel Sprey

OUDEWATER
The Read Shop
Oudewater

PIJNACKER
Boekhandel van Atten
Bruna Ackershof

PURMEREND
Boekhandel
Het Leesteken

RAALTE
Bruna Ellenbroek

RHOON
Het Witte Huys

RODEN
Boekhandel
Daan Nijman

ROERMOND
Plantage Boekhandel
Boekhuis de kleine
Tovenaar

ROSENDAAL
Boekhandel
De Boekenwurm

ROSMALEN
Boekhandel De Omslag

ROTTERDAM
Boekhandel J. Amesz
Boekhandel Donner
Boekhandel Maximus
Boekhandel
Van Rietschoten
Bruna Hesseplaats

RIJSWIJK
Bruna Monnichmann

SANTPOORT-NOORD
Bredero Boeken

SCHAGEN
Boekhandel Plukker

SCHIEDAM
Schiedams Boekhuis
Boekhandel
Post Scriptum

SITTARD
Boekhandel Krings

SNEEK
Boekhandel
Van der Velde

SON EN BREUGEL
Boekhandel
de Traverse

STEENWIJK
Steenwijks Boekhuys

TIEL
Boekhandel Arentsen

TILBURG
Gianotten Mutsaers

UITHOORN
The Read Shop Express
Uithoorn

UTRECHT
Boekhandel Kees
Broese boekverkopers
Savannah Bay

VLAANDEREN

AGENDA

Boeken-activiteiten
najaar 2023Live interview
Benjamin Moser

Utrecht – Op woensdag 6 december vertelt **Benjamin Moser** tijdens een interview met hoogleraar kunstgeschiedenis Hugo van der Velden meer over zijn boek 'De wereld op zijn kop', over de levens en werken van de fascinerende kunstenaars uit de Gouden Eeuw. Daarna is er ruimte voor signeren. Tijd: 19.00 t/m 21.30 uur, toegang €8,50 inclusief koffie/thee en borrel. Wilt u bij dit interview aanwezig zijn, meld u dan aan via klantenservice@broese.nl of www.broese.nl

Silent Reading
Party

Utrecht – 9 december. Geen tijd en rust om een boek op te pakken of uit te lezen? Neem je favoriete boek mee naar bieb Neude en zoek een **fijne leesplek**. Er staat ook een leestafel met boeken voor je klaar. Na afloop is er een borrel en kun je je leeservaring delen met de andere stille lezers. Het stille leesfeest is er voor iedereen. In samenwerking met Via Jacobi. Van 16.00 – 19.00 uur. www.bibliotheekneude.nl

Boektour
Angélique Haak

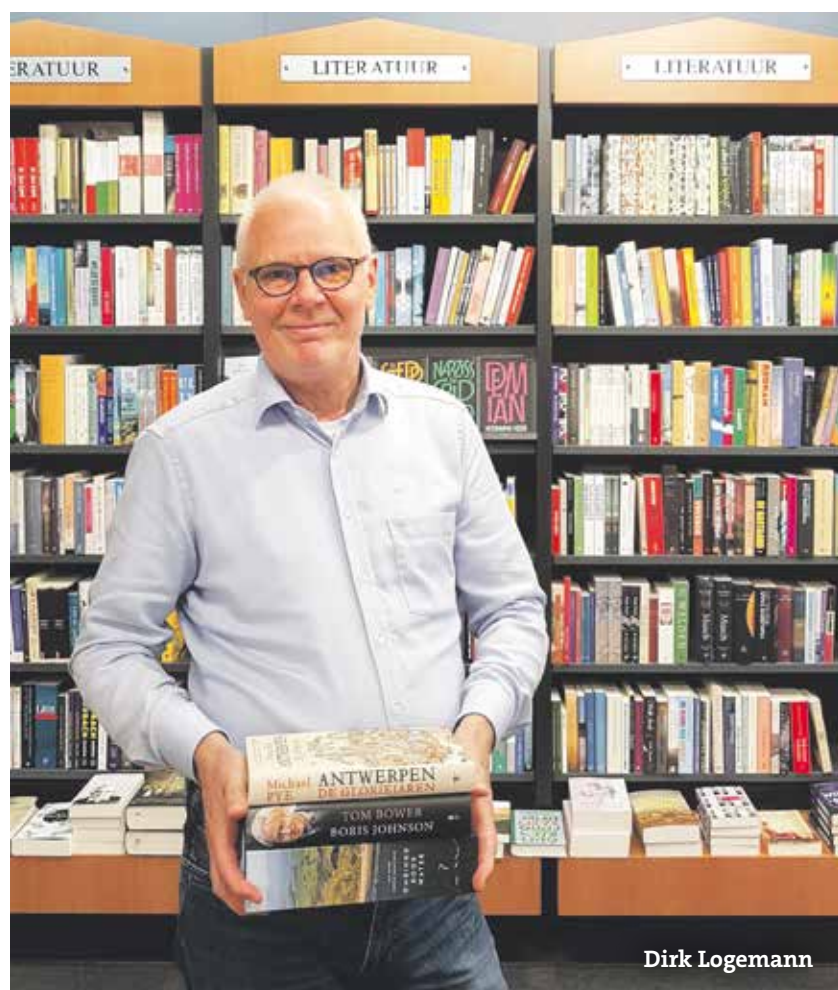
LANDELIJK – Vanaf half december trekt **Angélique Haak** het land in om haar lezers te ontmoeten. Ze gaat signeren in bijna alle provincies. Vind jij het leuk om naar een van de signeersessies te komen, kijk dan op de lijst hieronder waar je haar de komende tijd kan vinden. En natuurlijk mag je ook gewoon langskomen om boeken die je al hebt te laten signeren, of zonder boek, want kletsen met lezers vindt ze altijd gezellig! Kijk voor data en locaties op www.angeliquehaak.nl

Voorleesmarathon
Adania Shibli

Amsterdam – Kom op zaterdag 9 december naar Athenaeum Boekhandel Spui om te luisteren naar **Een klein detail** van Adania Shibli. Van 13.00 tot 18.00 lezen bekende Nederlandse schrijvers als Anneke Brassinga, Babs Gons, Thomas Heerma van Voss, Jannah Loontjens, Rashid Novaire, Christine Otten, Gustaaf Peek en Niña Weijers doorlopend voor uit het boek van de Palestijnse schrijver Adania Shibli. De voorleesmarathon wordt georganiseerd in samenwerking met PEN Nederland en Uitgeverij Koppennik om Shibli te steunen, en om aandacht te vragen voor het belang van het vrije woord.

BOEKHANDEL DE KLER, LEIDEN

Dirk Logemann

‘Een mini-V&D met een nadruk op boeken’

In elke editie lichten we er een boekhandel uit die de *Boekenkrant* verspreidt. Deze keer is dat boekhandel De Kler in Leiden. Dirk Logemann zit zijn hele werkzame leven al in het boekenvak, en sinds 2017 is hij bedrijfsleider van deze 700 vierkante meter grote boekhandel.

Ik begon in 1974 als schooljongen bij boekhandel De Vries in Haarlem als schoolboekhulpje: zo ben ik in het boekenvak gerold. In 1980 nam ik een baantje bij een boekhandel in Haarlem als boekenbesteller. Ik ben doorgesloopt naar afdelingshoofd, toen vervulde ik binnen de boekenwereld een logistieke functie in Den Haag, en uiteindelijk werd ik door een voormalige baas teruggevraagd om onder naam van Van Stockum een kleine studieboekhandel op te zetten in Leiden. In 2017 heb ik mij gemeld bij De Kler, en die hadden juist meer mensen nodig vanwege hun expansie. ‘Leiden kent natuurlijk een groot studentenleven, en dat vertaalt zich in ons aanbod. Maar daarnaast vormt Leiden een dwarsdoorsnede van het landelijke lezerspubliek, dus meer algemene leesboeken, naast boeken over Leiden zelf, zijn heel populair. Verder doen we veel in non-books,

‘Leiden kent natuurlijk een groot studentenleven, en dat vertaalt zich in ons aanbod.’

maar het overgrote aandeel is nog steeds boeken: *feelgood* boekjes, non-fictie, kookboeken, het hele gamma. Mensen vinden het heerlijk om in de winkel te verdwalen, te snuffelen. Je kunt hier gaan zitten om op je gemak een boek te leren kennen. Ik noem ons vaak een mini-V&D cadeauwinkel met de nadruk op boeken: mensen slagen hier voor de kerst en voor het hele gezin. ‘We hebben in Leiden een paar goede antiquariaten; een deel van onze winkel is daarom zelf ook antiquarisch. Daar komen veel academici op af, zeker op het gebied van filosofie en antieke oudheid. Ons antiquariaat vormt niet alleen een hele mooie aanvulling, door een slim automatiseringsplan kunnen we studenten met een krappe beurs titels zowel nieuw als tweedehands aanbieden. We merken ook dat jonge mensen het antiquariaat weten te vinden voor leeslijstjes en boekenclubs. Het aantal fysieke boekhandels in Leiden is wel gedaald in het laatste decennium, we hebben zelfs geen enkele academische boekhandel: merkwaardig voor een studentenstad. ‘Ik vind boeken een prachtig medium. Ik ben geen groot lezer, en ik lees van alles wat, van fictie tot non-fictie. Ik heb zelf, op het gebied van Nederlandstalige fictie, een voorkeur voor Vlaamse auteurs, vanwege hun prachtige taalgebruik. Ik houd ook van kunstboeken en boeken over muziek. En als amateurkok lees ik ook veel kookboeken.

‘Over een jaar ga ik met pensioen, maar tot die tijd wil ik nog flink knallen. En daarna? Wellicht ga ik een paar daagjes per week in Haarlem in een boekhandel wat werk doen. En misschien ga ik toch een keer dat boek schrijven met overpeinzingen uit mijn lange boekencarrière!’

TOP 10 NEDERLAND

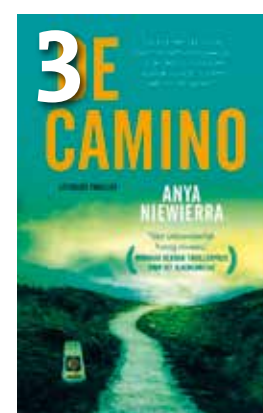
1. (-) 1e week
Peter R. de Vries & Royce de Vries
Ik beloof je dat ik honderd word

In het laatste anderhalf jaar van zijn leven hield Peter R. de Vries een geheim logboek bij. Parallel daaraan lees je de ontroerende en aangrijpende dagboekfragmenten van zijn zoon Royce.

Week 48, 2023, CPNB

2. (2) 11e week
Rutger Vink & Thomas van Grinsven
Het Pretpark
Rutger, Thomas en Paco zijn uitgenodigd voor de opening van een heel bijzonder pretpark: Pacoland!

3. (1) (77e week)
Anya Niewierrra
De Camino
Een jaar nadat haar man zelfmoord pleegde op de Camino loopt Lotte dezelfde route en onttrafelt een duister geheim. Winnaar van de Hebban Thrillerprijs 2022.

4. (4) 11e week
Francine Oomen
Hoe overleef ik alles wat ik niemand vertel?
Volwassen zijn in deze tijd, HOE doe je dat? Dit eerste deel van de *Hoe overleef ik*-serie is hét boek voor ex-pubers, voor Generatie Hoi.

5. (5) 2 weken
Victor Mids & Oscar Verpoort
*Mindf*ck Challenges*
In dit interactieve boek leer je lessen over psychologie, creativiteit en beïnvloeding. Daarbij wordt je brein continu op het verkeerde been gezet.

6. (7) 3 weken
Dav Pilkey
Dog Man. Alle honds aan dek
Slechterik Biggie ontsnapt uit de gevangenis en krijgt een vliegende duikboot in handen. Kan hij hiermee al zijn plannen uitvoeren?

7. (3) 3 weken
Terry Hayes
Het jaar van de Sprinkhaan
CIA-spion Kane ontmoet een vijand die de wereld tot aan de rand van de afgrond zal brengen. Een wrede man met bloed aan zijn handen.

8. (10) 85 weken
Thomas Erikson
Omringd door idioten
Inzicht krijgen in het gedrag en de kleur van anderen om de wederzijdse communicatie te verbeteren.

9. (13) 13 weken
Hanneke de Zoete
De Zoete Zusjes gaan verhuizen
De Zoete Zusjes gaan verhuizen en zitten met allerlei vragen. Langzaam wordt het toch steeds leuker. Hoog tijd voor een burendag.

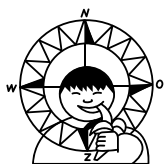

10. (6) 2 weken
Menno de Galan
Ajax in crisis
Het vertrek van Marc Overmars bij Ajax veroorzaakte een dreun die zijn weerga niet kent. Menno de Galan beschrijft de implosie van Ajax van binnenuit.

Een nieuw, winters avontuur van Paultje

Een hartverwarmend prentenboek over verdwalen en de liefde tussen broers en zussen

De Vier Windstreken

www.vierwindstreken.com

€ 15,99

Cor Demoulin DAT VERDOMDE VERLEDEN OOK

In een politiek versnipperd Nederland zijn Jan Pieterszoon Coen en Joannes van Heutsz zijn helden, toch? Integendeel!

Paperback € 22,95 | ISBN 9789493343108

Rieneke van Tongeren MAHMOUD & MAHMOUD

Een actueel boek over vriendschap, Palestina en gezinshereniging. Het bijzondere verhaal van de heren Mahmoud toen zij gedwongen werden om te vluchten.

Paperback € 21,95 | ISBN 9789493343191

Eveline Broekhuizen ZONDER VERWACHTING

'Zonder verwachting' doorbreekt het taboe rond de kindervens en is het enige boek over de psychologische impact van IUI.

Paperback € 22,95 | ISBN 9789493343146

Harmen Malderik WACHTEN OP DE VOLGENDE ZOMER

Een dichtbundel van de auteur geïnspireerd door mondiale ervaringen als fietsreiziger en zijn belevenissen in zijn Franse habitat.

Paperback € 15,95 | ISBN 9789493343139

Paula Dukker TOEN DE ZON ONDERGING

Rondom ouderverstoting hangt een taboe. Dit boek toont de complexiteit en gevoeligheid rondom dit verdrietige thema.

Paperback € 20 | ISBN 9789493343115

palmslag

www.palmstag.nl
[instagram.com/uitgeverijpalmstag](https://www.instagram.com/uitgeverijpalmstag)
[facebook.com/palmstag](https://www.facebook.com/palmstag)

GOOD COOK

DE MOOISTE KOOKBOEKEN VOOR DE FEESTDAGEN

Planken met een Indische twist
hartige & zoete hapjes voor elke gelegenheid
Francis Kuijk
€ 24,95

Mocktails
60 alcoholvrije cocktails
Jassy Davis
€ 13,50

Sous-vide
85 recepten voor de thuiskok
Bas Robben
€ 32,50

Wijnkenner word je zo
Ophélie Neiman
€ 23,50

MAAK VAN ELKE DAG EEN FEESTJE

met deze heerlijke baksels!

€24,99

NU VERKRIJGBAAR IN DE (ONLINE) BOEKHANDEL

't Feestelijke kinderbakboek | ISBN 9789047633136 | €24,99

[goodcooknl](https://www.instagram.com/goodcooknl)

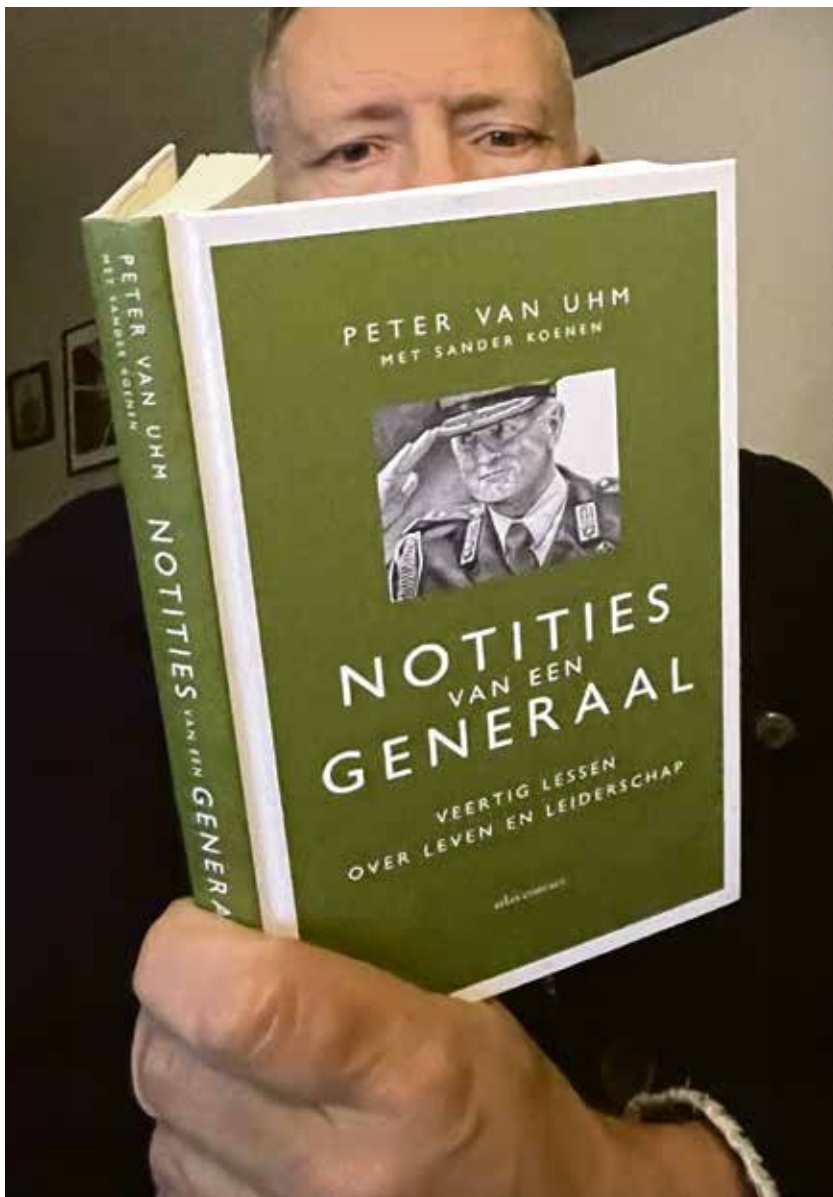
[@goodcooknl](https://www.facebook.com/goodcooknl)

[@goodcooknl](https://www.youtube.com/channel/UC...)

[goodcookpublishing](https://www.linkedin.com/company/goodcookpublishing)

LEZERSADVIES

JAN LOUWERS

‘Mystery shopper’

In deze rubriek maak je kennis met een *Boekenkrant*-lezer. Deze maand: Jan Louwers

Wat doe je in het dagelijks leven?

‘Ik ben adviseur op het gebied van redactie en communicatie. Tot voor kort was ik de uitgever van de *Boekenkrant*, die ik in 2007 samen met Siebe Huizinga heb opgericht. Enkele maanden terug heb ik de *Boekenkrant* overgedragen aan Virtùmedia.’

Waar haal je de *Boekenkrant* op?

‘De afgelopen 17 jaar was ik betrokken bij de productie van de *Boekenkrant* dus ik vond hem altijd op mijn bureau. Maar ik bezoek regelmatig boekhandels en dan haal ik daar ook een exemplaar op als mystery shopper. Soms maak ik een praatje met een boekhandelaar, en vind het dan fijn om te merken dat zij overwegend heel positief zijn over de *Boekenkrant* en hem graag uitdelen aan hun klanten!’

Hoe is de liefde voor boeken ooit begonnen?

‘Mijn vader las altijd veel en dat is een dierbare herinnering. Een prima

‘Ik heb een stoel met uitzicht op de tuin, een heerlijke plek.’

Meedoen met deze rubriek? Stuur een mail naar redactie@boekenkrant.com.

reden en motivatie om iets met boeken te gaan doen voor mijn werk. Ik lees nu vooral non-fictieboeken.’

Welk boek zou je aan iedereen aanraden?

‘*Voettochten* van J.J. Voskuil, een boek met vele korte verhalen over wandelingen die de auteur maakte van 1957 tot 1973. Die verslagen zijn bijzonder rustgevend. Mijn moeder las dit boek vlak voor haar overlijden; met een servetje is gemarkeerd hoever ze is gekomen.’

Welk boek heb je nooit uitgelezen?

‘*The Great Gatsby* in het Engels. Het zou gaan over het leven in de grote stad, maar ik viel er doorlopend bij in slaap.’

Wat is je favoriete leesplek?

‘Ik heb een stoel met uitzicht op de tuin, een heerlijke plek. Daar mijmer ik vaak. En een prima omgeving om te lezen.’

Welk boek ligt op dit moment op je nachtkastje?

‘*Notities van een generaal*, geschreven door generaal Peter van Uhm, voormalig Commandant der Strijdkrachten, over wat hij heeft meegemaakt van jong officier tot de hoogste militair van Nederland. Wat opvalt is dat hij altijd probeert in verbinding te blijven met mensen en zelf blijft nadenken over wat rechtvaardig is. Ik heb het boek net uit – er zal een recensie verschijnen in de *Boekenkrant*, maar ook de *Militaire Courant*.’

WIN EEN BOEK

Welke drie schrijvers zijn in dit beeld verborgen? Stuur de namen voor 15 december naar redactie@boekenkrant.com met als onderwerp ‘Win een boek’. Vermeld ook je naam en adres. De winnaar maakt kans op het Engelstalige boekje *Johnny* van Guido van Genechten.

Guido Van Genechten, *Johnny*, uitgeverij Clavis, 24 pagina's (€ 14,95)

WIN DIT BOEK

Om bekendheid te geven aan het goede doel dat uitgeverij Clavis ondersteunt (het schenken van luisterboeken aan scholen in Nairobi door Stichting4life) verloten we ditmaal het board book Engelstalige *Johnny* door Guido Van Genechten. Johnny is a very sweet spider, but nobody knows that... except you! (Once you've read this book, that is) A book filled with humor and heart for spider lovers ages 3 and up.

WINNAAR

VORIGE KEER

Wie waren de drie schrijvers verborgen in het beeld in het novembernummer? Het juiste antwoord is: Han van Wieringen, Francine Oomen en Yrsa Sigurdadottir.

WINNAAR

Uit de 53 goede inzendingen trokken we de volgende winnaar: **Birgit Bleys** uit Zoetermeer. Zij wint de *Schrikkelkalender* van Ronald Snijders en Fedor van Eldijk.

Ronald Snijders en Fedor van Eldijk, *Schrikkelkalender 2024*, Uitgeverij de Harmonie, 373 pagina's (€ 16,90)

Neem nú een abonnement!

Aanmelden kan via boekenkrant.com/abo (of vul de bon in)

Ja, ik neem een abonnement:

Twaalf nummers van de *Boekenkrant* voor € 48,-

naam m/v

straat

postcode plaats

land

e-mail

telefoon

IBAN nummer

betaling automatische incasso

per factuur (+ 2,50 administratiekosten)

geboortedatum

handtekening

BOEKENKRANT

Stuur deze bon naar: Boekenkrant, Postbus 595, 3700 AN Zeist, Nederland

BK1223

AL MEER DAN 35.000 EXEMPLAREN VERKOCHT

Ian McEwan Lessen

NU OOK IN
GEBONDEN EDITIE

€36

**'De hele eeuw vervat
in een magistrale
roman.'** NRC Handelsblad

www.deharmonie.nl